

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง การใช้ระบบพรมแดนดิจิทัลเพื่อสกัดกั้นการลักลอบ
นำเข้าสินค้าผิดกฎหมายและเพื่อการอำนวยความสะดวก
ทางการค้าของด่านศุลกากรระนอง

จัดทำโดย นายวรชิต เดชบวรลักษณ์
รหัส 16006

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 16 ปี 2568
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
ลิขสิทธิ์ของกระทรวงการต่างประเทศ

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล (Individual Study)

เรื่อง การใช้ระบบพรมแดนดิจิทัลเพื่อสกัดกั้นการลักลอบนำเข้าสินค้าผิดกฎหมาย
และเพื่อการอำนวยความสะดวกทางการค้าของด่านศุลกากรระนอง

จัดทำโดย นายวรชิต เดชบรรลักษ์ณ์
รหัส 16006

หลักสูตรนักรับราชการทูต รุ่นที่ 16 ปี 2568
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
รายงานนี้เป็นความคิดเห็นเฉพาะบุคคลของผู้ศึกษา

เอกสารรายงานการศึกษาส่วนบุคคลนี้ อนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารการทูตของกระทรวงการต่างประเทศ

ลงชื่อ.....

(ศาสตราจารย์ ดร. พลภัทร บุราคม)

อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ.....

(เอกอัครราชทูต กิตติพงษ์ ณ ระนอง)

อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ.....

(เอกอัครราชทูต จุฬามณี ชาติสุวรรณ)

อาจารย์ที่ปรึกษา

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การศึกษาครั้งนี้มุ่งวิเคราะห์ปัญหาสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของด่านศุลกากรระนอง ได้แก่ (1) ปัญหาการลักลอบนำเข้าอย่างพาราเข้ามาในราชอาณาจักรแบบผิดกฎหมายและไม่เสียภาษี และ (2) ปัญหาความล่าช้าในการปฏิบัติพิธีการศุลกากรสินค้าประเภทข้าวโพดเข้ามาในราชอาณาจักรไทย ปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ การค้าระหว่างประเทศ และรายได้ของรัฐ

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ปริมาณการนำเข้าอย่างพาราในช่วงปีงบประมาณ 2562-2568 มีจำนวนสูงและเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง ขณะที่ปริมาณการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ยังคงขยายตัวและมีบทบาทสำคัญต่ออุตสาหกรรมอาหารสัตว์ไทย โดยมีมูลค่านำเข้าหลายพันล้านบาทต่อปี สถานการณ์นี้สะท้อนถึงแรงกดดันทั้งด้านเศรษฐกิจและความมั่นคง ที่ต้องการมาตรการเชิงโครงสร้างเพื่อแก้ไขอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอเชิงนโยบายหลักของรายงาน คือการนำ ระบบ X-ray (Non-Intrusive Inspection: NII) มาใช้เป็นกลไกสำคัญเพียงระบบเดียวในการแก้ไขทั้งสองปัญหาพร้อมกัน โดยระบบดังกล่าวช่วยให้สามารถตรวจสอบสินค้าได้รวดเร็วและแม่นยำขึ้น ลดการพึ่งพาการสุ่มตรวจ ลดการใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ และสร้างความโปร่งใสในกระบวนการศุลกากร ข้อมูลจากการสแกนสามารถใช้เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ ทำให้การตัดสินใจตรวจปล่อยหรือสกัดกั้นสินค้าเป็นไปอย่างมีมาตรฐานและเชื่อถือได้ อีกทั้งยังช่วยย่นเวลาการตรวจสอบคู่สินค้าลงกว่าร้อยละ 45 เมื่อเทียบกับการตรวจแบบเดิม ส่งผลให้ลดคอขวดในกระบวนการศุลกากรและลดต้นทุนของผู้ประกอบการได้เฉลี่ย 2,000-5,000 บาทต่อตู้ ขณะเดียวกันยังช่วยรัฐลดการสูญเสียรายได้จากการลักลอบนำเข้าสินค้าที่มีมูลค่านับร้อยล้านบาทต่อปี

เพื่อให้ข้อเสนอนี้ขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติได้จริง ควรมีการตั้งคณะทำงานบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การอบรมและพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ในการใช้เทคโนโลยี X-ray การปรับปรุงกฎระเบียบให้รองรับการใช้ผลการตรวจสอบจากเครื่อง X-ray โดยตรง และการวางแผนงบประมาณที่ครอบคลุมการจัดซื้อ การบำรุงรักษา และการเสริมทักษะบุคลากร แม้ค่าใช้จ่ายเริ่มต้นในการลงทุนจะสูง แต่เมื่อเทียบกับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ความมั่นคง และการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ถือว่าเป็นการลงทุนที่มีความคุ้มค่าและสามารถคืนทุนได้ในระยะเวลาไม่นาน ดังนั้น การลงทุนในระบบ X-ray จึงไม่เพียงช่วยแก้ไขปัญหายาพาราและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในเชิงปฏิบัติ แต่ยังเป็นการยกระดับด่านศุลกากรระนองสู่ระบบพรมแดนอัจฉริยะ (Smart

Border) ที่สอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแนวคิด Customs 4.0 ซึ่งจะช่วยเสริมทั้งความมั่นคงทางเศรษฐกิจและขีดความสามารถในการแข่งขันของไทยในเวทีการค้าโลกอย่างยั่งยืน

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการศึกษาส่วนบุคคลฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 16 ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เข้าศึกษาให้สามารถประยุกต์ใช้ความรู้เชิงวิชาการและประสบการณ์เชิงปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมต่อการแก้ไขปัญหาและกำหนดนโยบายสาธารณะของประเทศ ข้าพเจ้าตระหนักดีว่าการจัดทำรายงานฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความอนุเคราะห์ ความกรุณาและการสนับสนุนจากหลายฝ่าย

ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณเป็นพิเศษต่อ ศาสตราจารย์ ดร.พลภัทร บุราคม, เอกอัครราชทูต กิตติพงษ์ ณ ระนอง และเอกอัครราชทูตจุฬามณีชาติสุวรรณ อาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งได้กรุณาให้คำชี้แนะ แนวทาง และข้อเสนอแนะอันทรงคุณค่าในทุกขั้นตอนของการศึกษา ทั้งในเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติ ความรู้และประสบการณ์ที่ท่านได้ถ่ายทอดเป็นรากฐานสำคัญที่ช่วยให้งานศึกษาชิ้นนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ข้าพเจ้าขอขอบคุณ นางสาวพัชรศศิยา เดชบรรลักษ์ณ์ และ นางสาวรัญญา สุขสวัสดิ์ ที่ได้ช่วยเหลือในการสืบค้นและรวบรวมข้อมูล ตลอดจนการอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ อันเป็นองค์ประกอบสำคัญที่เกื้อหนุนให้การดำเนินการจัดทำรายงานฉบับนี้เป็นไปอย่างราบรื่น

นอกจากนี้ ข้าพเจ้าขอแสดงความขอบคุณต่อสถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ ที่ได้จัดโอกาสทางวิชาการ สนับสนุนทรัพยากร และส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้และการค้นคว้า ซึ่งมีส่วนสำคัญในการยกระดับคุณภาพของงานศึกษาฉบับนี้

สุดท้ายนี้ ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณทุกฝ่ายที่มีส่วนร่วมทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ที่ได้กรุณาสนับสนุน ให้คำแนะนำ และเป็นกำลังใจ จนทำให้งานศึกษาส่วนบุคคลฉบับนี้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ ข้าพเจ้าน้อมรับพระคุณและไมตรีจิตของทุกท่านด้วยความสำนึกในพระคุณอย่างหาที่สุดมิได้

วรชิต เดชบรรลักษ์ณ์

กันยายน 2568

สารบัญ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ง
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ซ
สารบัญภาพ	ฌ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ภูมิหลัง และความสำคัญของหัวข้อที่จะศึกษา	2
1.2 การวิเคราะห์ความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ของส่วนราชการ	3
บทที่ 2 การวิเคราะห์ประเด็นศึกษาและผลการศึกษา	6
2.1 การกำหนดประเด็นศึกษา	6
2.2 การวิเคราะห์ประเด็นศึกษา	7
2.3 สรุปผลการศึกษา	15
บทที่ 3 ข้อเสนอ	17
3.1 ข้อเสนอเชิงนโยบาย	17
3.2 ข้อเสนอเพื่อขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ	18
บรรณานุกรม	22
ภาคผนวก	24
กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับกรมศุลกากร	25
ประวัติผู้เขียน	31

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1	แสดงปริมาณและจำนวนคดีการตรวจยึดยางพาราแผ่นและขี้ยางพารา ณ ด้านศุลกากรระนอง ระหว่างปีงบประมาณ 2562-2568	9
ตารางที่ 2	แสดงข้อมูลผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในราชอาณาจักรไทย	10
ตารางที่ 3	แสดงข้อมูลการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของราชอาณาจักรไทย	11
ตารางที่ 4	แสดงข้อมูลสินค้านำเข้า 10 อันดับแรก ณ ด้านศุลกากรระนอง ในปีงบประมาณ 2567 (เดือนตุลาคม 2566-กรกฎาคม 2567)	12
ตารางที่ 5	แสดงข้อมูลสินค้านำเข้า 10 อันดับแรก ณ ด้านศุลกากรระนอง ในปีงบประมาณ 2568 (ช่วงเดือนตุลาคม 2567-กรกฎาคม 2568)	13

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1	ขั้นตอนการยื่นข้อมูลและตรวจปล่อยสุลกากร	15
----------	---	----

บทที่ 1

บทนำ

ในยุคที่การค้าและการเคลื่อนย้ายสินค้าข้ามพรมแดนมีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การรักษาสันติภาพระหว่างการค้ากับความปลอดภัยทางพรมแดนได้กลายเป็นภารกิจเร่งด่วนของรัฐ โดยเฉพาะในพื้นที่ยุทธศาสตร์ซึ่งมีความเสี่ยงสูงต่อการลักลอบนำเข้าส่งออกสินค้าผิดกฎหมาย ปัจจุบันการควบคุมพรมแดนด้วยมาตรการทางกายภาพเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอต่อการตอบสนองต่อภัยคุกคามที่ซับซ้อนและหลากหลาย ทั้งในมิติของความมั่นคง เศรษฐกิจ และสังคม การล่าช้าหรือขาดการปรับตัวต่อสถานการณ์ดังกล่าวย่อมก่อให้เกิดความเสียหายต่อความสามารถในการแข่งขันทางการค้า เสถียรภาพทางเศรษฐกิจ และความเชื่อมั่นของประชาคมโลก (Bigo, 2002)

เพื่อตอบสนองต่อความท้าทายดังกล่าว แนวคิดพรมแดนอัจฉริยะ (Smart Border) จึงถูกพัฒนาขึ้นในฐานะกลไกเชิงยุทธศาสตร์ในการควบคุมและอำนวยความสะดวกทางการค้า โดยมุ่งใช้เทคโนโลยีสารสนเทศขั้นสูงและการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานอย่างบูรณาการ เช่น การใช้ Internet of Things (IoT) เพื่อติดตามและตรวจสอบสินค้า การใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) และการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data Analytics) เพื่อประเมินและคัดกรองความเสี่ยง ลดความล่าช้าในกระบวนการตรวจปล่อยสินค้า (World Customs Organization, 2024)

ขณะเดียวกัน แนวคิดการบริหารความเสี่ยง (Risk Management) ได้รับการยอมรับในระดับสากลว่าเป็นกลไกสนับสนุนที่สำคัญต่อการดำเนินงานของระบบพรมแดนอัจฉริยะ โดยเฉพาะในกระบวนการศุลกากรซึ่งมีปริมาณสินค้าที่ผ่านเข้า-ออกจำนวนมาก การตรวจสอบในทุกกรณีจะสร้างภาระด้านเวลาและต้นทุนสูง องค์การศุลกากรโลกจึงได้จัดทำ Risk Management Compendium เพื่อให้ศุลกากรแต่ละประเทศสามารถจัดลำดับความเสี่ยง (Risk Profiling) และกำหนดมาตรการตรวจสอบตามระดับความเสี่ยงได้อย่างมีประสิทธิภาพ (World Customs Organization, 2025)

สำหรับประเทศไทยด้านศุลกากรระนอง กรมศุลกากรเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์สำคัญในฝั่งทะเลอันดามัน เชื่อมต่อโดยตรงกับประเทศเมียนมา และเป็นประตูการค้าสู่ภูมิภาคเอเชียใต้และตะวันออกกลาง ลักษณะภูมิประเทศที่มีชายฝั่งยาวและช่องทางธรรมชาติจำนวนมากทำให้พื้นที่นี้มีความเสี่ยงสูงต่อการลักลอบขนสินค้าผิดกฎหมาย การนำระบบพรมแดนอัจฉริยะที่ผสมผสานกับแนวการบริหาร

ความเสี่ยงมาประยุกต์ใช้ที่ด้านศุลกากรระนอง จึงเป็นมาตรการเร่งด่วนที่สามารถยกระดับประสิทธิภาพการควบคุมพรมแดน ลดช่องโหว่จากกระบวนการตรวจสอบแบบดั้งเดิม เสริมสร้างความมั่นคงของประเทศ และเพิ่มศักยภาพการแข่งขันทางการค้าในระดับภูมิภาคและระดับโลกอย่างยั่งยืน

1.1 ภูมิหลัง และความสำคัญของหัวข้อที่จะศึกษา

การศึกษาเรื่องนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการวิเคราะห์การนำสินค้าผิดกฎหมายและไม่เสียค่าภาษีเข้ามาในราชอาณาจักร เช่น ปัญหาการลักลอบนำเข้ายาพาราจากประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะจากประเทศเมียนมา ซึ่งเป็นสินค้าที่มีความเสี่ยงสูงต่อการกระทบต่อเศรษฐกิจภายในประเทศ เนื่องจากการลักลอบนำเข้ายาพาราที่มีราคาต่ำกว่าตลาดภายในประเทศมีผลต่อราคาขายพาราของไทยต่ำลงไปด้วย ทำให้รายได้ของเกษตรกรลดลงอย่างมีนัยสำคัญ ปรากฏการณ์นี้มักเกิดจากแรงจูงใจเชิงเศรษฐกิจจากส่วนต่างราคาที่สูงและช่องโหว่ในมาตรการกำกับดูแลของภาครัฐ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2566) และปัญหาความล่าช้าในการผ่านพิธีการศุลกากรของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ซึ่งแม้จะเป็นสินค้าที่มีการนำเข้าอย่างถูกต้องตามกฎหมาย แต่กลับเผชิญกับความล่าช้าจากขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐาน รวมถึงการตรวจสอบเอกสารสิทธิการนำเข้าตามมาตรการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษี (Non-Tariff Measures) ซึ่งมีหลายหน่วยงานที่ต้องร่วมดำเนินการ เช่น กรมวิชาการเกษตร กรมปศุสัตว์ และกรมการค้าต่างประเทศ ความล่าช้าดังกล่าวส่งผลให้ต้นทุนการเก็บรักษาและการขนส่งเพิ่มสูงขึ้น และลดความสามารถในการแข่งขันของผู้นำเข้าที่ปฏิบัติตามกฎหมาย ขณะเดียวกันก็เอื้อต่อการลักลอบนำเข้าข้าวโพดที่ไม่ผ่านมาตรการตรวจสอบ เนื่องจากมีระยะเวลานำส่งที่สั้นกว่าและต้นทุนต่ำกว่า ปัญหาดังกล่าวเกิดจากหลายปัจจัย ทั้งแรงจูงใจจากส่วนต่างราคาตลาด ความซับซ้อนของข้อกำหนดทางการค้า และข้อจำกัดของกระบวนการตรวจสอบแบบดั้งเดิมที่ยังพึ่งพาการตรวจเชิงกายภาพเป็นหลัก ทำให้เกิดความเสี่ยงต่อการตกหล่นของการตรวจจับสินค้าผิดกฎหมาย และสร้างความล่าช้าให้กับสินค้าที่ถูกต้อง การพัฒนาระบบพรมแดนอัจฉริยะ (Smart Border) จึงเป็นมาตรการสำคัญที่สอดคล้องกับแนวโน้มสากลและยุทธศาสตร์ขององค์การศุลกากรโลก (World Customs Organization) ที่มุ่งบูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศขั้นสูง เช่น อินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง (Internet of Things) เพื่อการติดตามและตรวจสอบสินค้า ระบบตรวจสอบแบบไม่รุกราน (Non-Intrusive Inspection) เพื่อสแกนสินค้าโดยไม่ต้องเปิดตรวจ ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) และการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data Analytics) เพื่อประเมินและคัดกรองความเสี่ยง รวมถึงการเชื่อมโยงข้อมูลกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การตรวจสอบสามารถระบุเป้าหมายที่มีความเสี่ยงสูงได้อย่างแม่นยำและทันเวลา (World Customs Organization, 2024)

การประยุกต์ใช้เครื่องมือพรมแดนอัจฉริยะกับการป้องกันและปราบปรามการลักลอบนำเข้า ยางพาราและการลดความล่าช้าในการผ่านพิธีการศุลกากรของข้าวโพดที่เลี้ยงสัตว์ สามารถ ดำเนินการได้อย่างตรงจุด โดยประกอบด้วยการเทคโนโลยีขั้นสูงเพื่อบูรณาการกับฐานข้อมูลและการ สื่อสารระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหมดเข้าสู่ระบบกลางเดียวกัน เพื่อการตรวจสอบ การวิเคราะห์ และการสั่งการได้อย่างทันเหตุการณ์ ลดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงาน เพิ่มความแม่นยำของการระบุ เป้าหมายที่มีความเสี่ยงสูง และยกระดับการตอบสนองต่อสถานการณ์แบบบูรณาการ ทั้งนี้ แนวทาง ดังกล่าวยังสอดคล้องโดยตรงกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ทั้งในมิติด้านความมั่นคง โดยการเสริมสร้าง ความปลอดภัยชายแดนและป้องกันภัยคุกคามข้ามพรมแดนด้วยเทคโนโลยีขั้นสูง และมีมิติด้านการสร้าง ความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งทั้งหมดนี้จะเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและรักษา ผลประโยชน์ของชาติอย่างยั่งยืน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566)

1.2 การวิเคราะห์ความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ของส่วนราชการ

การพัฒนาด่านศุลกากรระนองตามแนวคิด Customs 4.0 เพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์ กรมศุลกากร (พ.ศ. 2566-2570)

แผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติราชการของกรมศุลกากร (พ.ศ. 2566-2570) เป็นยุทธศาสตร์ ที่วางทิศทางการดำเนินงานของกรมศุลกากรในระยะ 5 ปี เพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ เป็นองค์กรศุลกากร ที่มุ่งมั่นให้บริการเป็นเลิศ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของเศรษฐกิจไทยและการเชื่อมโยงการค้าโลก (กรมศุลกากร, 2566) แผนนี้มุ่งตอบสนองทั้งพันธกิจหลักของกรมศุลกากร 3 ด้าน ได้แก่

- 1) การอำนวยความสะดวกทางการค้าให้มีความรวดเร็ว โปร่งใส และเป็นมาตรฐานสากล
- 2) การจัดเก็บภาษีอากรอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม เพื่อเป็นรายได้สำคัญของรัฐ
- 3) การรักษาความมั่นคงของประเทศผ่านการป้องกันและปราบปรามการลักลอบนำเข้า -

ส่งออกสินค้าผิดกฎหมาย

เพื่อให้บรรลุพันธกิจดังกล่าว แผนนี้กำหนดยุทธศาสตร์หลัก 5 ด้าน ได้แก่

- 1) การพัฒนากระบวนการศุลกากรเพื่ออำนวยความสะดวกทางการค้าและระบบโลจิสติกส์
- 2) การพัฒนามาตรการศุลกากรและข้อมูลการค้าระหว่างประเทศเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจ และเชื่อมโยงการค้าโลก
- 3) การพัฒนาระบบควบคุมทางศุลกากรให้มีประสิทธิภาพและเชื่อมโยงกัน
- 4) การเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดเก็บภาษีอากรโดยยึดหลักธรรมาภิบาล
- 5) การพัฒนาสมรรถนะบุคลากร นวัตกรรม และการบริหารจัดการองค์กรสู่ยุคดิจิทัล

(กรมศุลกากร, 2566)

จากกรอบยุทธศาสตร์ดังกล่าว จะเห็นได้ว่าทิศทางการพัฒนาที่กรมศุลกากรกำหนดไว้มีความสอดคล้องอย่างยิ่งกับแนวคิด Customs 4.0 ซึ่งเป็นการปฏิรูปกระบวนการศุลกากรให้มีความทันสมัย โปร่งใส เชื่อมโยงกันอย่างไร้รอยต่อ และสามารถตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงของการค้าโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

Customs 4.0 ถือเป็นการนำหลักการของ Industry 4.0 มาประยุกต์ใช้ในบริบทงานศุลกากร โดยเน้นการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลขั้นสูง เพื่อเพิ่มความแม่นยำในการบริหารความเสี่ยง และการตรวจสอบสินค้า (World Customs Organization, 2024)

องค์ประกอบสำคัญของ Customs 4.0 ที่องค์การศุลกากรโลก (2024) กำหนดไว้ ได้แก่

1) การปรับกระบวนการศุลกากรสู่ระบบดิจิทัล (Digitalization of Customs Process) คือ การปรับกระบวนการศุลกากรให้เป็นระบบดิจิทัลเต็มรูปแบบ เช่น e-Customs, e-Payment, และ ASEAN Single Window เพื่อให้การค้าระหว่างประเทศดำเนินไปอย่างรวดเร็วและไร้กระดาษ

2) การสร้างพรมแดนและด่านตรวจอัจฉริยะ (Smart Border / Smart Gate) คือ การบูรณาการเทคโนโลยีขั้นสูงมาใช้ เช่น การใช้เทคโนโลยีตรวจสอบแบบไม่รบกวน (Non-Intrusive Inspection: NII) การติดตามพิกัดผ่าน GPS/IoT และกล้องวิเคราะห์ภาพอัจฉริยะ เป็นต้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการควบคุมพรมแดนและลดความเสี่ยง

3) การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่และปัญญาประดิษฐ์ (Big Data & AI Analytics) คือ การวิเคราะห์ข้อมูลจำนวนมากและการใช้ปัญญาประดิษฐ์เพื่อคัดกรอง วิเคราะห์ และจัดลำดับความเสี่ยงของสินค้าและผู้ประกอบการอย่างแม่นยำ

4) การอำนวยความสะดวกทางการค้าและการรักษาความปลอดภัยอย่างสมดุล (Trade Facilitation & Security Balance) คือ การสร้างสมดุลระหว่างการอำนวยความสะดวกทางการค้า และการรักษาความปลอดภัยของห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Security)

5) การพัฒนาทุนมนุษย์ (Human Capital Development) คือ การพัฒนาทักษะบุคลากรด้านดิจิทัลและการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อรองรับการทำงานในระบบศุลกากรอัจฉริยะ (World Customs Organization, 2024)

การพัฒนาด้านศุลกากระนองสู่ระบบพรมแดนอัจฉริยะ (Smart Border) ภายใต้แนวคิด Customs 4.0 เปิดโอกาสเชิงยุทธศาสตร์สำคัญหลายประการ ดังนี้ ประการแรก คือ การยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันทางการค้าผ่านการปรับปรุงกระบวนการศุลกากรให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลขั้นสูง เพื่อลดขั้นตอนที่ซ้ำซ้อนและลดระยะเวลาการผ่านพิธีการศุลกากร ซึ่งจะช่วยให้ประเทศไทยรักษาสถานะความเป็นศูนย์กลางการค้าชายแดนและการขนส่งทางทะเลในภูมิภาค ประการที่สอง คือ การเสริมสร้างความมั่นคงของประเทศ โดยการนำระบบตรวจสอบและติดตามที่มีประสิทธิภาพสูงมาใช้ เช่น Non-Intrusive Inspection (NII) เพื่อสแกน

สินค้าผ่านตู้คอนเทนเนอร์โดยไม่ต้องเปิดตรวจ ลดความล่าช้าและเพิ่มความปลอดภัย ระบบติดตาม พิกัดผ่าน GPS/IoT สำหรับการควบคุมการเคลื่อนย้ายสินค้าที่มีความเสี่ยง และการวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยปัญญาประดิษฐ์เพื่อประเมินความเสี่ยงแบบเรียลไทม์ ทำให้สามารถตรวจจับและป้องกันการลักลอบนำเข้าส่งออกสินค้าต้องห้าม รวมถึงสินค้าที่กระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและ สุขภาพประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น การพัฒนาด้านศุลกากรระนองให้เป็นพรมแดนอัจฉริยะภายใต้แนวคิด Customs 4.0 ไม่เพียงเป็นการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของศุลกากร เท่านั้น แต่ยังเป็นการลงทุนเชิงยุทธศาสตร์ที่ช่วยยกระดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศ เสริมความมั่นคงทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

บทที่ 2

การวิเคราะห์ประเด็นศึกษาและผลการศึกษา

2.1 การกำหนดประเด็นศึกษา

2.1.1 การกำหนดประเด็นศึกษาในครั้งนี้มุ่งเน้นไปที่การวิเคราะห์ปัญหาและหาแนวทางแก้ไขในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการลักลอบนำเข้ายาพาราและความล่าช้าในการผ่านพิธีการศุลกากร ที่ด่านศุลกากรจังหวัดระนอง ซึ่งเป็นพื้นที่ชายแดนทางทะเลที่มีความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ เนื่องจากเป็นประตูการค้าสำคัญเชื่อมต่อกับประเทศเมียนมาและเส้นทางการขนส่งไปยังภูมิภาคเอเชียใต้และตะวันออกกลาง ปัญหาการลักลอบนำเข้ายาพาราไม่เพียงกระทบต่อรายได้เกษตรกรและเสถียรภาพตลาดยาภายในประเทศ แต่ยังสร้างความเสียหายต่อเศรษฐกิจและรายได้ภาครัฐจากการสูญเสียอากรศุลกากร ขณะเดียวกัน ปัญหาความล่าช้าในการผ่านพิธีการศุลกากรของสินค้าที่ถูกต้องตามกฎหมายก็ส่งผลให้ต้นทุนโลจิสติกส์สูงขึ้นและลดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการไทย ดังนั้น ประเด็นที่จะศึกษาในงานวิจัยนี้จึงครอบคลุมทั้งสองมิติหลัก คือ

1) ปัญหาการลักลอบนำเข้ายาพาราเข้ามาในราชอาณาจักรแบบผิดกฎหมายและไม่เสียภาษี วิเคราะห์สาเหตุ กลไก และช่องทางที่ใช้ในการลักลอบ รวมถึงประเมินมาตรการควบคุมที่มีอยู่เพื่อหาแนวทางพัฒนาโดยบูรณาการเทคโนโลยีขั้นสูง

2) ปัญหาความล่าช้าในการปฏิบัติพิธีการศุลกากรสินค้าประเภทข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เข้ามาในราชอาณาจักรไทย ศึกษาขั้นตอน กระบวนการ และปัจจัยที่ทำให้เกิดความล่าช้า วิเคราะห์ข้อจำกัดของระบบตรวจสอบและการสื่อสารข้อมูลระหว่างหน่วยงาน เพื่อออกแบบกระบวนการทำงานที่รวดเร็ว โปร่งใส และแม่นยำมากขึ้น

2.1.2 ขอบเขตของการศึกษานี้ครอบคลุมการวิเคราะห์ปัญหาและหาแนวทางแก้ไขการลักลอบนำเข้ายาพาราและความล่าช้าในพิธีการศุลกากรสินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ด่านศุลกากรจังหวัดระนอง โดยมุ่งเน้นพื้นที่ท่าเทียบเรือศุลกากรระนอง ซึ่งด่านศุลกากรระนองเป็นจุดผ่านแดนทางทะเลที่เชื่อมต่อกับประเทศเมียนมา โดยมีแนวชายฝั่งยาวกว่า 60 กิโลเมตร และมีช่องทางธรรมชาติที่ยากต่อการควบคุม อีกทั้งยังมีปัจจัยด้านภูมิอากาศ เนื่องจากจังหวัดระนองมีสภาพภูมิอากาศแบบมรสุมเขตร้อน มีฤดูฝนยาวนานกว่าพื้นที่อื่นของประเทศไทย โดยมีฝนตกชุกเฉลี่ยมากกว่า 200 วันต่อปี และมีปริมาณน้ำฝนสูง ส่งผลให้การเดินเรือและการตรวจตราชายฝั่งในบางช่วงมีข้อจำกัด สภาพอากาศที่มีฝนตกต่อเนื่องและทะเลมีคลื่นลมแรง อาจถูกใช้เป็นข้อได้เปรียบ

โดยผู้ลักลอบเพื่อลบล้างสินค้าโดยหลีกเลี่ยงการตรวจจับของเจ้าหน้าที่ทำให้พื้นที่นี้กลายเป็นหนึ่งในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงสูงต่อการลักลอบนำเข้าสินค้าผิดกฎหมายและไม่เสียภาษี โดยเฉพาะในรูปแบบของการขนส่งทางเรือ กลไกการกระทำความผิดของเครือข่ายลักลอบมักขับเคลื่อนด้วยแรงจูงใจจากส่วนต่างราคาข้ามพรมแดนที่สูง ประกอบกับความล่าช้าในการแลกเปลี่ยนและบูรณาการข้อมูลระหว่างหน่วยงาน การพึ่งพาการตรวจสอบเชิงกายภาพเป็นหลัก และความซับซ้อนของขั้นตอนเอกสารที่เปิดช่องให้เกิดการสวมสิทธิเอกสารได้ง่าย เมื่อผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับมีมูลค่าสูงกว่าต้นทุนความเสี่ยง เครือข่ายลักลอบจึงพัฒนารูปแบบการกระทำความผิดที่มีความซับซ้อนและเป็นระบบมากขึ้น ครอบคลุมทุกขั้นตอน ตั้งแต่การจัดหาและเตรียมสินค้าต้นทาง การวางแผนและใช้เส้นทางขนส่งที่หลีกเลี่ยงการตรวจ การพักและกระจายสินค้ากลางทาง ไปจนถึงการปะปนสินค้าลักลอบเข้ากับสินค้าที่ถูกกฎหมาย เพื่อเบี่ยงเบนความสนใจและลดโอกาสในการถูกตรวจจับ การดำเนินการเช่นนี้ทำให้การสืบสวนและบังคับใช้กฎหมายต้องใช้ทรัพยากรและเครื่องมือที่ซับซ้อนมากขึ้น และเน้นการประสานงานเชิงบูรณาการระหว่างหน่วยงานอย่างใกล้ชิด

2.1.3 วิธีการศึกษาครั้งนี้ดำเนินการแบบวิจัยเชิงเอกสารโดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิอย่างเป็นระบบ เริ่มจากกำหนดโจทย์ วัตถุประสงค์ ขอบเขตของเนื้อหาและพื้นที่ศึกษาให้ชัดเจน จากนั้นสร้างชุดคำค้นทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษเพื่อสืบค้นเอกสาร ครอบคลุมกฎหมายและระเบียบ รายงานสถิติ รายงานวิจัยและบทความวิชาการ เอกสารที่ผ่านการคัดเลือกจะถูกประเมินความน่าเชื่อถือด้านความถูกต้อง ความครบถ้วน และความทันสมัย โดยเมื่อผ่านการประเมินแล้วจะนำข้อมูลที่ได้มาสรุปประเด็นสำคัญ เช่น ข้อกฎหมาย ขั้นตอนปฏิบัติ สถิติที่เกี่ยวข้อง และปัญหาที่พบ เพื่อนำมาจัดเรียงอย่างเป็นระบบ จากนั้นจึงวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมโยง สาเหตุ และผลกระทบของปัญหา รวมถึงแนวโน้มที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ผลการวิเคราะห์ทั้งหมดจะถูกนำมาสังเคราะห์ให้เป็นข้อเสนอเชิงนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมกับบริบทของเรื่องที่ศึกษา โดยยังคงอ้างอิงแหล่งข้อมูลครบถ้วน และนำเสนอข้อเท็จจริงอย่างโปร่งใสเพื่อให้สามารถตรวจสอบได้

2.2 การวิเคราะห์ประเด็นศึกษา

2.2.1 ปัญหาการลักลอบนำเข้าอย่างพาราเข้ามาในราชอาณาจักรแบบผิดกฎหมายและไม่เสียภาษี

การลักลอบนำเข้าอย่างพาราเป็นหนึ่งในปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและเสถียรภาพของอุตสาหกรรมยางพาราไทย เนื่องจากยางพาราถือเป็นสินค้าส่งออกที่มีมูลค่าสูง และมีห่วงโซ่อุปทานครอบคลุมตั้งแต่เกษตรกรรายย่อยไปจนถึงอุตสาหกรรมแปรรูปชั้นปลาย ความผันผวนของตลาดทั้งจากปัจจัยภายในและภายนอกประเทศ ประกอบกับ

ความแตกต่างด้านราคากับประเทศเพื่อนบ้าน จึงเป็นแรงจูงใจสำคัญที่ผลักดันให้เกิดการลักลอบในรูปแบบต่าง ๆ

ประการแรกที่ต้องพิจารณาคือโครงสร้างตลาดยางพาราที่มีความผันผวนสูง ทั้งจากปัจจัยภายในและภายนอกประเทศ โดยเฉพาะความแตกต่างของราคาระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ข้อมูลจากตลาดระบุว่าราคายางพาราธรรมชาติในเมียนมาเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 0.83-1.02 ดอลลาร์สหรัฐต่อกิโลกรัม หรือประมาณ 28-35 บาทต่อกิโลกรัม ขณะที่ราคายางพาราในประเทศไทย ปี 2568 อยู่ที่ประมาณ 55-60 บาทต่อกิโลกรัม ประกอบกับอัตราภาษีนำเข้าและมาตรการกีดกันภาษี เช่น ระบบโควตาการนำเข้า การกำหนดให้ต้องมีใบอนุญาตนำเข้า และนโยบายสำรองสต็อกของรัฐ ซึ่งกลายเป็นเงื่อนไขทางการค้าที่เปิดช่องให้เกิดการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ ผู้ลักลอบสามารถจัดซื้อยางพาราในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นยางก้อน ยางแผ่นรมควัน หรือยางน้ำยางข้น จากต้นทางในราคาต่ำกว่าตลาดภายในประเทศ จากนั้นลำเลียงเข้าสู่ประเทศไทยเพื่อนำออกจำหน่าย ทำกำไรส่วนเกินได้ทันทีโดยไม่ต้องรับภาระต้นทุนภาษีหรือพิธีการศุลกากรตามกฎหมาย ผลกระทบที่เกิดขึ้นกระทบโดยตรงต่อฐานรากของระบบเศรษฐกิจยางพารา คือ เกษตรกรชาวสวนยางในประเทศที่ต้องเผชิญกับภาวะราคาตกต่ำจากการที่มีสินค้ายางพาราล้นตลาดอย่างรวดเร็ว ทำให้รายได้ของเกษตรกรลดลง ขณะเดียวกันรัฐก็สูญเสียรายได้จากการจัดเก็บอากรและค่าธรรมเนียมศุลกากรที่ควรได้รับจากการนำเข้าถูกต้องตามกฎหมาย นอกจากนี้ ต้นทุนด้านธุรการและโลจิสติกส์ของผู้นำเข้าที่ปฏิบัติตามกฎหมาย ซึ่งรวมถึงขั้นตอนการยื่นเอกสาร การตรวจสอบ การชำระค่าธรรมเนียม และการผ่านพิธีการศุลกากรมักสูงกว่ามากเมื่อเทียบกับสินค้าที่ลักลอบนำเข้า ความได้เปรียบเชิงเวลาและต้นทุนของผู้ลักลอบจึงยิ่งขยายช่องว่างด้านความสามารถในการแข่งขันในตลาดภายในประเทศอย่างชัดเจน และส่งผลให้ระบบการค้ายางพาราถูกบิดเบือนทั้งในเชิงราคา ปริมาณ และความเชื่อมั่นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในห่วงโซ่อุปทานทั้งหมด

ปริมาณและจำนวนคดีการตรวจยึดยางพาราแผ่นและชียางพารา ณ ด้านศุลกากรระนอง ระหว่างปีงบประมาณ 2562-2568 พบว่า มีการยึดยางพาราแผ่นรวม 866,165 กิโลกรัม ในจำนวน 372 คดี และชียางพารารวม 80,797 กิโลกรัม ในจำนวน 69 คดี รวมทั้งหมด 946,962 กิโลกรัม และ 441 คดี โดยปี 2567 มีปริมาณการยึดสูงสุด 322,859 กิโลกรัม

ตารางที่ 1 แสดงปริมาณและจำนวนคดีการตรวจยึดยางพาราแผ่นและขี้ยางพารา ณ ด้านศุลกากร
ระนอง ระหว่างปีงบประมาณ 2562-2568

ปีงบประมาณ	ยางพาราแผ่น		ขี้ยางพารา		รวม	
	ปริมาณ (กก.)	จำนวน คดี	ปริมาณ (กก.)	จำนวน คดี	ปริมาณ (กก.)	จำนวน คดี
2562	67,305	16	2,900	2	70,205	18
2563	34,000	12	3,600	4	37,600	16
2564	165,207	77	6,800	5	172,007	82
2565	127,325	84	6,300	8	133,625	92
2566	108,465	60	2,000	2	110,465	62
2567	297,677	66	25,182	19	322,859	85
2568 (ณ 14 ส.ค. 68)	66,186	57	34,015	29	100,201	86
รวม	866,165	372	80,797	69	946,962	441
จำหน่าย	570,268	281	44,690	37	614,958	318
คงเหลือ	295,897	91	36,107	32	332,004	123

ที่มา: ด้านศุลกากรระนอง (2568)

ปัญหาสำคัญ คือ การประสานงานระหว่างหน่วยงานที่ทำให้การป้องกันและปราบปรามการลักลอบนำเข้ายางพาราขาดความต่อเนื่องและประสิทธิภาพ ข้อมูลสำคัญ เช่น ข้อมูลเรือและการเคลื่อนย้ายสินค้า รายชื่อผู้ประกอบการ รายละเอียดใบอนุญาต-โควตา รวมถึงประวัติความเสี่ยงของบุคคลและองค์กร ยังคงกระจัดกระจายอยู่ในหลายหน่วยงาน ได้แก่ กรมศุลกากร ศูนย์อำนวยการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล (ศรชล.) กองบังคับการตำรวจน้ำ กองทัพเรือ กรมวิชาการเกษตร การยางแห่งประเทศไทย และกรมการค้าต่างประเทศ การขาดแพลตฟอร์มข้อมูลรวมศูนย์ที่สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลแบบเรียลไทม์ ทำให้กระบวนการข่าวกรองสะดุด การสกัดกั้นมักเกิดขึ้นหลังจากการกระทำผิดเสร็จสิ้น และการบังคับใช้กฎหมายไม่สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง ความล่าช้าหรือความไม่สม่ำเสมอในการแบ่งปันข้อมูลยังเปิดโอกาสให้เครือข่ายลักลอบสามารถ เปลี่ยนเส้นทางขนส่งสินค้าลักลอบนำเข้า ส่งผลให้การบริหารความเสี่ยงเชิงพื้นที่ขาดความแม่นยำและลดทอนประสิทธิภาพลงอย่างชัดเจน อีกทั้ง ข้อจำกัดด้านขีดความสามารถและการใช้เครื่องมือสมัยใหม่ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดความสำเร็จของการสกัดกั้น เครื่องมือหลัก เช่น ระบบสแกนแบบไม่รุกราน (Non-Intrusive Inspection: NII) ระบบติดตามตู้สินค้าและเรือ ระบบภาพถ่ายดาวเทียมและข้อมูล

จากระบบ AIS/Fisheries Data ตลอดจนการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data Analytics) สำหรับคัดกรองความเสี่ยง ยังไม่ถูกนำมาใช้งาน การดำเนินงานในปัจจุบันยังพึ่งการสุ่มตรวจที่ทั้งใช้เวลานานและมีความเสี่ยงต่อการตกหล่นของสินค้าผิดกฎหมาย

2.2.2 ปัญหาความล่าช้าในการปฏิบัติพิธีการศุลกากรสินค้าประเภทข้าวโพดเข้ามาในราชอาณาจักรไทย

สถานการณ์การผลิตและความต้องการใช้ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศไทยมีความสำคัญต่อเสถียรภาพของอุตสาหกรรมอาหารสัตว์และการค้า เนื่องจากข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ถือเป็นวัตถุดิบหลักที่มีการใช้ในปริมาณสูงอย่างต่อเนื่อง ทั้งในภาคการผลิตปศุสัตว์และอุตสาหกรรม การติดตามแนวโน้มผลผลิตภายในประเทศจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยสะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพการพึ่งพาตนเองและความจำเป็นในการบริหารจัดการอุปสงค์และอุปทานในตลาด

ตารางที่ 2 แสดงข้อมูลผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในราชอาณาจักรไทย

ผลผลิต (ล้านตัน)	ปี 64/65	ปี 65/66	ปี 66/67	ปี 67/68 (มี.ค. 67)	+-%
ไทย	4.847	4.700	4.954	5.033	1.59
มูลค่าผลผลิต (ล้านบาท)	40,860.21	38,916.00	41,266.82	41,698.41	1.05
จำนวนครีวรีออน	448,232	444,253	455,222	455,222	-
พื้นที่เพาะปลูก (ล้านไร่)	6.82	6.40	6.79	6.75	-0.59
ผลผลิตเฉลี่ย/ไร่ (กก.)	710	748	743	756	1.75

ที่มา: กองส่งเสริมสินค้าเกษตร 1 กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์

จากข้อมูลในตารางที่ 2 พบว่า ผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของประเทศไทยมีแนวโน้มขยายตัวอย่างค่อยเป็นค่อยไปในช่วงปีการผลิต 2564/65-2567/68 โดยปริมาณผลผลิตรวมเพิ่มขึ้นเล็กน้อยจาก 4.847 ล้านตัน ในปี 2564/65 เป็น 5.033 ล้านตัน ในปี 2567/68 ขณะที่มูลค่าผลผลิตเพิ่มขึ้นจาก 41,833 ล้านบาท เป็น 42,272 ล้านบาท สะท้อนถึงการคงเสถียรภาพของภาคการผลิต แม้จะมีความผันผวนด้านราคาและต้นทุนการผลิตในบางช่วงเวลา นอกจากนี้ ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ยังปรับตัวสูงขึ้นจาก 715 กิโลกรัมต่อไร่ เป็น 728 กิโลกรัมต่อไร่ แสดงให้เห็นถึงการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตและการใช้ปัจจัยการผลิตที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น อย่างไรก็ตาม แม้ว่าปริมาณผลผลิตรวมและผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่จะเพิ่มขึ้น แต่พื้นที่เพาะปลูกกลับมีแนวโน้มลดลงเล็กน้อยจาก 6.82 ล้านไร่ เหลือ 6.75 ล้านไร่ ซึ่งบ่งชี้ถึงข้อจำกัดในการขยายพื้นที่การผลิต ด้วยข้อจำกัดด้านพื้นที่

เพาะปลูกและความต้องการในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ที่ยังคงสูงนี้ จึงทำให้ผลผลิตในประเทศเพียงพออย่างเดียวไม่เพียงพอต่อความต้องการทั้งหมด และยังคงต้องอาศัยการนำเข้าเพื่อเสริมความสมดุลในตลาดภายในประเทศ

ตารางที่ 3 แสดงข้อมูลการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของราชอาณาจักรไทย

นำเข้า (ตัน)	ปี 2563	ปี 2564	ปี 2565	ปี 2566	ปี 2567 (ม.ค.-มี.ค.)
เมียนมาร์	1,408,299	1,796,002	1,375,593	1,200,707	594,778
ลาว	33,152	17,265	19,143	94,908	126,353
กัมพูชา	146,193	5,665	29,281	35,813	3,750
อินเดีย	-	-	51,170	-	-
ปากีสถาน	-	-	509	-	-
รวม	1,587,753	1,834,021	1,475,696	1,331,428	594,778

ที่มา: กองส่งเสริมสินค้าเกษตร 1 กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์

จากข้อมูลในตารางที่ 3 พบว่า ประเทศเมียนม่ายังคงเป็นแหล่งนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่สำคัญที่สุดของไทยมาอย่างต่อเนื่อง โดยมีสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 70 ของการนำเข้าทั้งหมดในแต่ละปี ขณะที่ลาวและกัมพูชามีบทบาทเสริมและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเล็กน้อย สะท้อนถึงการขยายตัวของการค้าชายแดนในภูมิภาคอินโดจีน ส่วนอินเดียและปากีสถานแม้มีสัดส่วนไม่มาก แต่ก็ยังเป็นแหล่งนำเข้าที่ช่วยกระจายความเสี่ยงด้านแหล่งวัตถุดิบ อีกทั้งการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของไทยยังเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 1.6 ล้านตัน ในปี 2563 เป็นประมาณ 2.27 ล้านตัน ในปี 2567 ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการวัตถุดิบที่สูงขึ้นในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ การขยายตัวดังกล่าวยังสะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดของผลผลิตภายในประเทศที่ไม่สามารถตอบสนองอุปสงค์ได้เพียงพอ จึงจำเป็นต้องอาศัยการนำเข้าจากต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง การพึ่งพาการนำเข้าจากเมียนมา ลาว และกัมพูชา มีความเชื่อมโยงโดยตรงกับความสะดวกในการขนส่งผ่านด่านชายแดน โดยเฉพาะด่านศุลกากรระนอง ด่านศุลกากรแม่สอด และด่านศุลกากรมุกดาหาร ที่เป็นเส้นทางหลักในการเคลื่อนย้ายข้าวโพดเข้าสู่ไทย ข้อเท็จจริงนี้ชี้ให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของด่านชายแดนในการรองรับปริมาณการนำเข้าที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ในปีงบประมาณ 2567 (เดือนตุลาคม 2566-กรกฎาคม 2567) สินค้านำเข้าอันดับ 1 ของด่านศุลกากรระนอง คือ เมล็ดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เกรด 2 ตามพิกัดศุลกากร 1005 ปริมาณ

244,719.60 ตัน มูลค่าประมาณ 2,370.19 ล้านบาท ขณะที่ในปีงบประมาณ 2568 (เดือนตุลาคม 2567-กรกฎาคม 2568) เมล็ดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เกรด 2 ยังคงเป็นหนึ่งในสินค้านำเข้าสำคัญ โดยอยู่ในอันดับ 2 ของรายการสินค้านำเข้าทั้งหมด มีปริมาณ 128,727.27 ตัน มูลค่าประมาณ 1,244.84 ล้านบาท

ตารางที่ 4 แสดงข้อมูลสินค้านำเข้า 10 อันดับแรก ณ ด้านศุลกากรระนอง ในปีงบประมาณ 2567 (เดือนตุลาคม 2566-กรกฎาคม 2567)

ลำดับ	รายการสินค้า	พิกัด	น้ำหนัก (ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)	อากร
1	เมล็ดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เกรด 2	1005	244,719.60	2,370.19	-
2	ปลาทะเล สดหรือแช่แข็ง	0302	139,509.19	1,957.53	21,499.00
3	ปลาป่น	2301	36,350.00	1,445.12	-
4	เศษและของใช้ไม่ได้ที่เป็นอลูมิเนียม	7602	5,409.37	350.31	-
5	ถ่านไม้	4402	52,019.03	234.09	-
6	แร่ดีบุก	2609	821.86	187.29	-
7	เครื่องยนต์ต้นกำลังกังหันขับเคลื่อนปั๊ม พร้อมอุปกรณ์	8411	32.50	160.43	-
8	ปลาหมึก ทั้งตัวแช่เย็น	0307	5,952.36	145.53	5,947,131.00
9	หลอดหรือท่อไร้ตะเข็บ ทำด้วยเหล็ก	7304	750.72	133.99	8,994.14
10	อวนทำจากวัสดุดิบไนลอน	5608	217.34	123.06	12,296,811.66
	อื่น ๆ		55,342.79	1,637.64	7,057,221.94
	รวม จำนวนใบขน ขาเข้า 7,019 ฉบับ		541,124.76	8,745.18	25,331,657.74

ที่มา: ด้านศุลกากรระนอง (2568)

ตารางที่ 5 แสดงข้อมูลสินค้านำเข้า 10 อันดับแรก ณ ด้านศุลกากรระนอง ในปีงบประมาณ 2568
(ช่วงเดือนตุลาคม 2567-กรกฎาคม 2568)

ลำดับ	รายการสินค้า	พิกัด	น้ำหนัก (ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)	อากร
1	ปลาทะเล สดหรือแช่แข็ง	0302	143,345.57	2,049.08	24,385.00
2	เมล็ดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เกรด 2	1005	128,727.27	1,244.84	-
3	ปลาป่น	2301	14,918.00	569.05	-
4	ปลาหมึก ทั้งตัวแช่เย็น	0307	16,621.37	387.07	11,303,160.00
5	เศษและของใช้ไม่ได้ที่เป็นอลูมิเนียม	7602	4,808.11	330.78	-
6	แร่ดีบุก	2609	1,094.60	242.64	-
7	กุ้ง, ปู, กุ้ง (มีชีวิต/แช่เย็น/ดองน้ำเกลือ)	0306	4,558.35	240.23	4,462,151.50
8	ถ่านไม้	4402	45,712.45	211.15	-
9	เครื่องสูบของเหลว	8413	314.81	157.27	10,453.73
10	ตะกั่ว	7801	1,986.23	138.59	-
	อื่น ๆ		46,672.72	1,734.35	17,842,419.53
	รวม จำนวนใบขนฯ ขาเข้า 7,019 ฉบับ		408,759.49	7,305.05	33,642,569.76

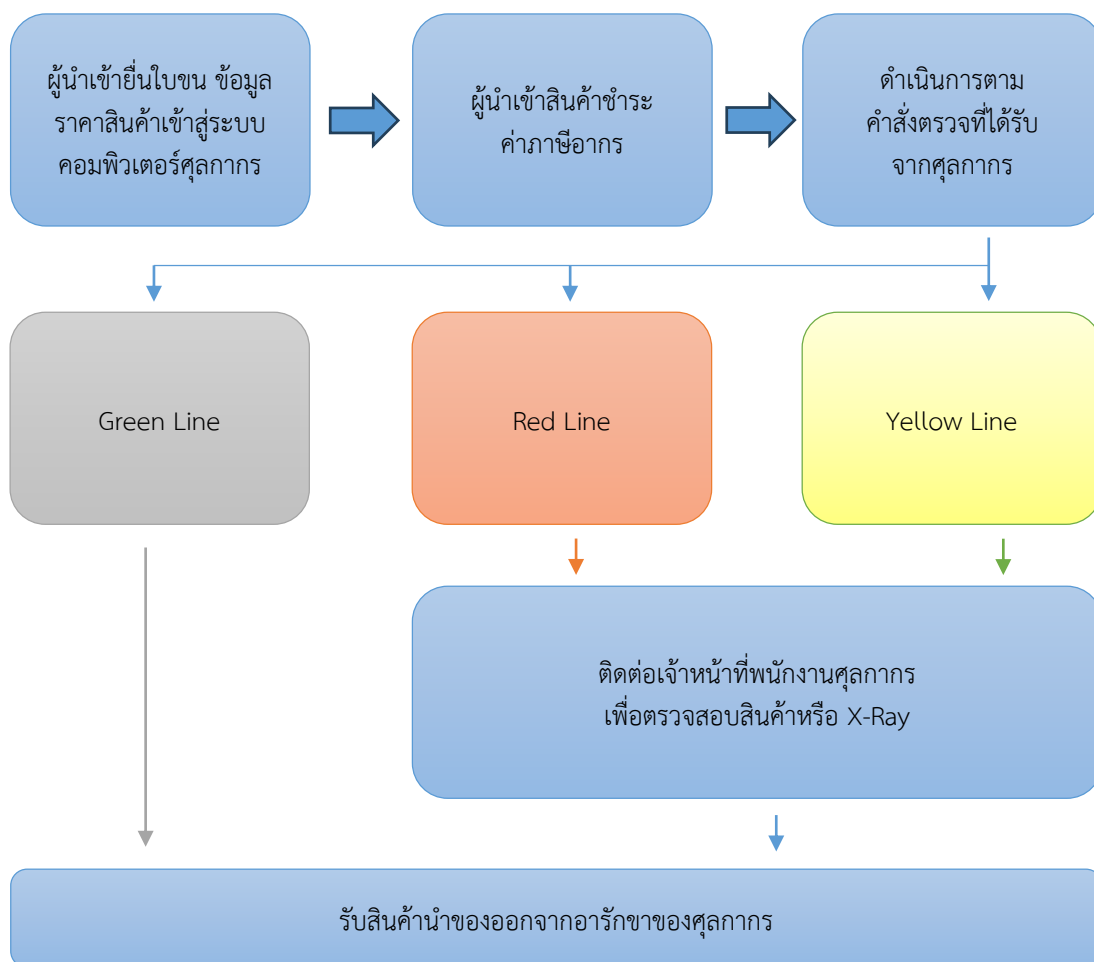
ที่มา: ด้านศุลกากรระนอง (2568)

จากตัวเลขดังกล่าวจะเห็นได้ว่าปริมาณการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มีมูลค่าในระดับสูง และมีสัดส่วนสำคัญต่อมูลค่าการนำเข้าสินค้าทั้งหมดของด้านศุลกากรระนอง ปรากฏการณ์นี้ชี้ให้เห็นว่า ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ยังคงเป็นสินค้าที่มีความต้องการสูงต่อเนื่องในภาคอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ของประเทศ ซึ่งอาจมีความเกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านราคาในตลาดโลก ความต้องการภายในประเทศ และโครงสร้างการผลิตอาหารสัตว์ในอุตสาหกรรมปศุสัตว์ ด้วยปริมาณการนำเข้าที่สูงและมีความต่อเนื่อง ย่อมเพิ่มความซับซ้อนในกระบวนการปฏิบัติพิธีการศุลกากร ทั้งในด้านการตรวจสอบเอกสาร การตรวจปล่อยสินค้า และการควบคุมคุณภาพมาตรฐานสินค้า นอกจากนี้ยังมีข้อจำกัดด้านการบูรณาการข้อมูลระหว่างหน่วยงาน เช่น กรมศุลกากร กรมการค้าต่างประเทศ และกรมปศุสัตว์ รวมถึงการใช้เทคโนโลยีเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของถิ่นกำเนิดและปริมาณสินค้าอย่างแม่นยำ

การลดความล่าช้าในพิธีการศุลกากรของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ถือเป็นประเด็นเชิงโครงสร้างที่มีความซับซ้อนสูง เนื่องจากเกี่ยวข้องกับขั้นตอนการคัดกรองความเสี่ยง การใช้เทคโนโลยีความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐาน ตลอดจนพฤติกรรมและแนวทางปฏิบัติของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลายฝ่าย ด้วยข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เป็นสินค้าที่อยู่ภายใต้การกำหนดโควตา การขออนุญาตนำเข้า และมาตรการด้านสุขอนามัยพืช จึงต้องอาศัยการประสานงานระหว่างหลายหน่วยงาน เช่น กรมวิชาการเกษตร กรมปศุสัตว์ และกรมการค้าต่างประเทศ ซึ่งมีขั้นตอนการอนุมัติและตรวจสอบที่ซับซ้อนและใช้เวลานาน ปัญหาความล่าช้าในกระบวนการศุลกากรของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ไม่ได้เกิดจากสาเหตุเดียว หากแต่เป็นผลสะสมของอุปสรรคย่อยตั้งแต่ช่วงก่อนเรือหรือรถบรรทุกเข้าสู่ท่า ไปจนถึงขั้นตอนการปล่อยตู้คอนเทนเนอร์หรือสินค้าผ่านด่านศุลกากร ความล่าช้านี้ทำให้ระยะเวลารอคอยเพิ่มขึ้น ต้นทุนด้านโลจิสติกส์สูงขึ้น ส่งผลให้คุณภาพของสินค้าเกษตรแยกลง โดยเฉพาะการนำเข้าจำนวนมาก ในช่วงเปิดโควตาซึ่งมีข้อจำกัดด้านพื้นที่จัดเก็บ การล่าช้าลักษณะนี้ยังอาจสร้างแรงจูงใจให้บางฝ่ายพยายามหลีกเลี่ยงการปฏิบัติตามขั้นตอนตามกฎหมาย

ปัญหาสำคัญประการแรก คือ ปริมาณการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่สูงเกินกว่ากำลังรองรับของระบบพิธีการศุลกากร โดยเฉพาะในช่วงที่มีการนำเข้าภายในกรอบโควตาซึ่งมักเกิดการเร่งรัดปริมาณการนำเข้าให้ทันตามระยะเวลาที่กำหนด ส่งผลให้จำนวนเที่ยวเรือและปริมาณตู้สินค้าที่เข้าสู่ด่านศุลกากรเพิ่มขึ้นอย่างกะทันหัน เกินกว่าศักยภาพในการตรวจสอบและปล่อยสินค้าของเจ้าหน้าที่ เมื่อปริมาณการนำเข้าเพิ่มสูงขึ้น การจัดการคิวตรวจสอบ การประสานงานระหว่างหน่วยงาน และการจัดเก็บข้อมูลเอกสารจึงเกิดความหนาแน่นและคั่งค้าง ทำให้ขั้นตอนการตรวจสอบเบื้องต้นล่าช้าและเกิดคอขวดตั้งแต่ต้นทาง

ประเด็นปัญหาต่อมา คือ ระบบการคัดกรองความเสี่ยง (Selectivity System) ซึ่งเป็นกลไก ในกระบวนการศุลกากร (Risk Management) ระบบดังกล่าวแบ่งการตรวจสอบสินค้าออกเป็นสามช่องทาง คือ ช่องเขียว สำหรับสินค้าที่ประเมินว่ามีความเสี่ยงต่ำให้สามารถผ่านการตรวจสอบและปล่อยสินค้าได้โดยไม่ต้องเปิดตรวจ เพื่อลดระยะเวลาและต้นทุนโลจิสติกส์ ช่องเหลือง สำหรับสินค้าที่มีความเสี่ยงปานกลาง ต้องมีการตรวจสอบเอกสารเพิ่มเติมเพื่อยืนยันความถูกต้องแต่ไม่จำเป็นต้องเปิดตรวจสินค้าทุกครั้ง และช่องแดง สำหรับสินค้าที่มีความเสี่ยงสูง เจ้าหน้าที่ต้องทำการตรวจสอบทั้งเอกสารและตรวจสอบทางกายภาพอย่างละเอียดก่อนการปล่อยสินค้า แต่ในการปฏิบัติจริงยังคงมีพื้นที่ให้เจ้าหน้าที่ใช้ดุลยพินิจในการตัดสินใจสูง ซึ่งบางครั้งอาจก่อให้เกิดความไม่สม่ำเสมอในการตรวจสอบสินค้าและอาจทำให้เกิดความล่าช้าในขั้นตอนการปล่อยสินค้า เนื่องจากผู้ประกอบการไม่สามารถคาดการณ์ได้ชัดเจนว่าตู้สินค้าของตนจะถูกจัดอยู่ในกลุ่มใด และต้องใช้เวลาในการตรวจสอบนานเท่าใด

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการยื่นข้อมูลและตรวจปล่อยศุลกากร

ที่มา: ด้านศุลกากรระนอง (2568)

2.3 สรุปผลการศึกษา

2.3.1 การลักลอบนำเข้าอย่างพาราเข้ามาในราชอาณาจักรแบบผิดกฎหมายและไม่เสียภาษี

ผลจากการศึกษาพบว่า การลักลอบนำเข้าอย่างพาราเข้ามาในราชอาณาจักรแบบผิดกฎหมายและไม่เสียภาษี สามารถสรุปได้ ดังนี้

- 1) ปัญหาความแตกต่างด้านราคายางพาราระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา เป็นปัจจัยสำคัญที่กระตุ้นให้เกิดการลักลอบนำเข้าสินค้าราคายางพาราในเมียนมามักต่ำกว่าภายในประเทศไทยอย่างชัดเจน อันเป็นผลจากโครงสร้างต้นทุนการผลิตที่แตกต่างกันและมาตรการสนับสนุนภาคการเกษตรที่ไม่เหมือนกัน ความต่างราคานี้เปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการหรือเครือข่ายลักลอบสามารถซื้อยางพาราจากประเทศเพื่อนบ้านในราคาต่ำแล้วนำเข้ามาจำหน่ายในประเทศไทยเพื่อทำกำไรส่วนต่าง ส่งผลให้ตลาดยางพาราภายในประเทศเสียสมดุล และกระทบต่อรายได้ของเกษตรกรไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

2) ปัญหาการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานด้านการควบคุมชายแดนและการตรวจสอบสินค้ายังขาดการบูรณาการข้อมูลและการประสานงานอย่างมีประสิทธิภาพ แม้จะมีหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมศุลกากร กองทัพเรือ ตำรวจน้ำ และหน่วยงานด้านความมั่นคงอื่น ๆ แต่ข้อมูลจากการตรวจสอบและการลาดตระเวนมักถูกจัดเก็บแยกกันในระบบของแต่ละหน่วยงาน ทำให้ไม่สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลแบบเรียลไทม์หรือเชื่อมโยงเพื่อสร้างภาพรวมความเสี่ยงได้อย่างครบถ้วน การขาดระบบเชื่อมโยงดังกล่าวทำให้การวิเคราะห์ความเสี่ยงและการวางแผนสกัดกั้นการลักลอบนำเข้ามีประสิทธิภาพต่ำกว่าที่ควรจะเป็น

2.3.2 ความล่าช้าในการปฏิบัติพิธีการศุลกากรสินค้าประเภทข้าวโพดเข้ามาในราชอาณาจักรไทย

ผลจากการศึกษาพบว่า ความล่าช้าในการปฏิบัติพิธีการศุลกากรสินค้าประเภทข้าวโพดเข้ามาในราชอาณาจักรไทยสามารถสรุปได้ ดังนี้

1) ปัญหาปริมาณการนำเข้าที่สูงเกินกว่ากำลังรองรับของระบบพิธีการศุลกากรในช่วงที่มีการเปิดโควตาการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มักเกิดการเร่งรัดให้นำเข้าปริมาณมากภายในเวลาจำกัด ส่งผลให้จำนวนเที่ยวเรือและตู้สินค้าที่ต้องตรวจสอบและปล่อยออกจากท่าเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เกินขีดความสามารถของเจ้าหน้าที่และระบบศุลกากรที่จะรองรับได้ทันที ทำให้เกิดความแออัดในขั้นตอนการจัดคิวตรวจสอบคุณภาพสินค้า ส่งผลต่อเนื่องไปถึงการขนถ่ายและการจัดเก็บในคลังสินค้า เมื่อสินค้าถูกค้างอยู่ที่ท่านานเกินไป ส่งผลให้สินค้าเสื่อมคุณภาพเมื่อสินค้าค้างอยู่ที่ท่าเรือเป็นเวลานาน

2) ปัญหาระบบการคัดกรองความเสี่ยงที่ไม่ยืดหยุ่นต่อสถานการณ์จริง แม้ว่ากรมศุลกากรจะมีการใช้ระบบคัดกรองความเสี่ยงเพื่อแบ่งเส้นทางตรวจสอบออกเป็นช่องเขียว เหลือง และแดง เพื่อจัดลำดับความเสี่ยงของสินค้า แต่เกณฑ์การคัดกรองที่ใช้อยู่ในปัจจุบันยังคงอิงตามกฎเกณฑ์เดิม ไม่ได้ปรับปรุงให้สอดคล้องกับสภาพตลาดและรูปแบบความเสี่ยงที่เปลี่ยนแปลงเมื่อเผชิญกับปริมาณการนำเข้าที่เพิ่มสูงขึ้น ระบบดังกล่าวไม่สามารถจัดลำดับความสำคัญได้อย่างแม่นยำ สินค้าที่มีความเสี่ยงต่ำจึงกลับถูกดึงเข้าสู่กระบวนการตรวจสอบโดยไม่จำเป็น ขณะที่สินค้าบางประเภทถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มเสี่ยงสูงมากเกินไปจนทำให้คิวการตรวจสอบหนาแน่นและยืดเยื้อ ความไม่ยืดหยุ่นนี้ทำให้เป้าหมายของระบบการบริหารความเสี่ยงไม่สามารถตอบสนองต่อสภาพการณ์ได้อย่างทันทั่วถึง และทำให้ปัญหาความล่าช้าในกระบวนการศุลกากรของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ยังคงดำรงอยู่

บทที่ 3

ข้อเสนอ

3.1 ข้อเสนอเชิงนโยบาย

ในการแก้ไขปัญหาการลักลอบนำเข้ายาพาราและปัญหาความล่าช้าในกระบวนการปฏิบัติพิธีการศุลกากรของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ด้านศุลกากรระนองควรดำเนินการใช้ ระบบ X-ray (Non-Intrusive Inspection: NII) เป็นกลไกเชิงนโยบายหลัก เนื่องจากสามารถตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ทั้งในด้านการป้องกันการลักลอบและการเพิ่มประสิทธิภาพการตรวจปล่อยสินค้าได้พร้อมกัน การตรวจสอบด้วยระบบ X-ray ช่วยให้เจ้าหน้าที่สามารถสแกนและมองเห็นโครงสร้างภายในของตู้คอนเทนเนอร์หรือยานพาหนะโดยไม่ต้องเปิดตรวจ จึงลดความเสี่ยงที่ผู้ประกอบการบางรายจะซุกซ่อนยาพาราที่ไม่ได้สำแดงไว้ในสินค้าอื่น การใช้เทคโนโลยีดังกล่าวจึงเพิ่มความแม่นยำในการตรวจจับ ลดการพึ่งพาการสุ่มตรวจซึ่งมีข้อจำกัดด้านความครอบคลุม และสามารถช่วยรัฐลดการสูญเสียรายได้จากการเลี่ยงภาษีอากรที่เกิดจากการลักลอบนำเข้า นอกจากนี้ ระบบ X-ray ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ไขปัญหาความล่าช้าในการตรวจปล่อยสินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ โดยเฉพาะในช่วงเปิดโควตาการนำเข้าที่มีปริมาณสูงและมักก่อให้เกิดความหนาแน่นของผู้สินค้าที่ต้องผ่านการตรวจสอบ การตรวจเชิงกายภาพในรูปแบบเดิมใช้เวลานานและไม่สามารถรองรับปริมาณสินค้าที่เพิ่มขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ การนำเครื่อง X-ray มาใช้นั้นสามารถศึกษาได้จากประสบการณ์ของด่านศุลกากรแหลมฉบังเป็นตัวอย่าง เนื่องจากด่านศุลกากรแหลมฉบังมีการติดตั้งสถานี X-ray หลายจุด โดยเครื่องรุ่นเก่าสามารถสแกนตรวจสอบสินค้าได้ประมาณ 10 ตู้ต่อชั่วโมง หรือเฉลี่ย 6 นาทีต่อตู้ ขณะที่เครื่องรุ่นใหม่เพิ่มกำลังเป็น 18 ตู้ต่อชั่วโมง หรือเฉลี่ย 3.3 นาทีต่อตู้ (Bamrungbutr, 2020; MGR Online, 2558) เมื่อเปรียบเทียบกันแล้ว เครื่อง X-ray รุ่นใหม่ช่วยลดเวลาในการตรวจสอบลงได้เฉลี่ย ประมาณ 2.7 นาทีต่อตู้ หรือคิดเป็นการลดเวลามากกว่า 45% เมื่อเทียบกับการใช้เครื่องรุ่นเดิม หากพิจารณาในช่วงโควตาที่ด่านศุลกากรต้องรับปริมาณการตรวจสอบสินค้าจำนวนมาก เช่น 100 ตู้คอนเทนเนอร์ เครื่องรุ่นเก่าจะใช้เวลาประมาณ 10 ชั่วโมง ในขณะที่เครื่องรุ่นใหม่จะใช้เวลาเพียง 5 ชั่วโมง 30 นาที ซึ่งหมายความว่าสามารถประหยัดเวลาได้มากถึง 4 ชั่วโมง 30 นาทีต่อการตรวจสอบตู้ 100 ตู้ ผลลัพธ์นี้สะท้อนให้เห็นว่า หากนำเครื่อง X-ray รุ่นใหม่มาประยุกต์ใช้ที่ด่านศุลกากรระนอง ซึ่งมีปริมาณการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์สูง โดยเฉพาะในช่วงเปิดโควตาที่มีการเร่งรัดการนำเข้า จะสามารถช่วยให้การตรวจสอบสินค้าขาเข้าดำเนินการได้รวดเร็วขึ้น ที่สำคัญ

การใช้ระบบ X-ray ยังช่วยลดการใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบสินค้า เนื่องจากภาพสแกนที่ได้จากเครื่องสามารถใช้เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ชัดเจน ทำให้การตัดสินใจปล่อยสินค้าหรือสกัดกั้นสินค้าเป็นไปตามข้อมูลเชิงเทคนิค ไม่ขึ้นกับวิจารณญาณส่วนบุคคล ซึ่งจะช่วยลดความล่าช้าในการตรวจสอบสินค้า ลดการค้างตู้คอนเทนเนอร์ ลดความเสียหายจากการรอคอย และเพิ่มความสามารถในการจัดการปริมาณนำเข้าที่เพิ่มสูงขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในด้านความคุ้มค่าของการลงทุน แม้การติดตั้งระบบ X-ray จะมีค่าใช้จ่ายสูงในระยะเริ่มต้นเฉลี่ยเครื่องละ 200-300 ล้านบาท ขึ้นอยู่กับเทคโนโลยีและรุ่น แต่เมื่อพิจารณาประโยชน์เชิงเศรษฐกิจแล้ว พบว่า ค่าใช้จ่ายดังกล่าวสามารถชดเชยได้ภายในระยะเวลาไม่นาน เนื่องจากระบบ X-ray ช่วยลดความสูญเสียรายได้ภาษีจากการลักลอบนำเข้าอย่างพาราซึ่งมีมูลค่าหลายร้อยล้านบาทต่อปี อีกทั้งยังช่วยลดต้นทุนโลจิสติกส์ของผู้ประกอบการ ไม่ว่าจะเป็นค่ารอคอยเรือ ค่าตู้คอนเทนเนอร์ และค่าเก็บคลังสินค้า ซึ่งสามารถลดลงได้เฉลี่ย 2,000-5,000 บาทต่อตู้ นอกจากนี้ยังลดความเสี่ยงจากความเสียหายของสินค้าเกษตรที่เกิดจากการค้างอยู่ที่ท่าเรือ ผลประโยชน์เหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าการลงทุนในระบบ X-ray มีความคุ้มค่าในเชิงต้นทุนต่อผลตอบแทน และช่วยเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของภาคการค้าไทย (คณิต มีปัด, 2566) ท้ายที่สุดนี้ การดำเนินนโยบายโดยใช้ระบบ X-ray ยังสอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแนวทาง Customs 4.0 ที่เน้นการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้เพื่อลดการใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ สร้างความโปร่งใส และยกระดับประสิทธิภาพการกำกับดูแลให้ทัดเทียมนานาประเทศ การลงทุนในระบบดังกล่าวจึงมิใช่เพียงการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเกี่ยวกับยางพาราและข้าวโพดเท่านั้น หากแต่เป็นการสร้างโครงสร้างพื้นฐานด้านศุลกากรที่มีความยั่งยืน สนับสนุนการพัฒนาระบบพรมแดนดิจิทัล (Smart Border) และส่งเสริมให้ด่านศุลกากรระนองกลายเป็นต้นแบบของการตรวจสอบสินค้าชายแดนที่รวดเร็ว ปลอดภัย และโปร่งใสในระยะยาว

3.2 ข้อเสนอเพื่อขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ

3.2.1 รัฐบาลได้กำหนดกรอบกฎหมายและขั้นตอนการดำเนินพิธีการศุลกากรไว้อย่างชัดเจน เพื่อป้องกันการนำเข้าโดยผิดกฎหมายและสร้างความเป็นธรรมทางการค้า โดยขั้นตอนการนำเข้ายางพาราเข้ามาในราชอาณาจักรทำได้ ดังนี้

1) ติดต่อกองการยาง กรมวิชาการเกษตร เพื่อปฏิบัติตามพระราชบัญญัติควบคุมยาง พ.ศ. 2542 ซึ่งจะต้องมี ใบอนุญาตค้ายาง (มาตรา 22) ใบอนุญาตเป็นผู้นำยางเข้า (มาตรา 26) และในการนำยางเข้ามาแต่ละครั้งต้องได้รับใบผ่านด่านศุลกากรจากพนักงานเจ้าหน้าที่ (มาตรา 27) รายละเอียดตามประกาศกรมวิชาการเกษตร เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการขอรับใบอนุญาตและการขอรับหนังสือสำคัญตาม พระราชบัญญัติควบคุมยาง พ.ศ. 2542 โดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2559 ลงวันที่ 14 มิถุนายน 2559

2) ติดต่อด้านตรวจพืช กรมวิชาการเกษตร เพื่อปฏิบัติตามพระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ. 2507 และที่แก้ไขเพิ่มเติม รายละเอียดตามประกาศกรมวิชาการเกษตร เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการนำเข้าหรือนำผ่าน สิ่งซึ่งต้องห้าม สิ่งกักกัด และสิ่งไม่ต้องห้าม พ.ศ. 2551 ลงวันที่ 12 กันยายน 2551 และประกาศกรมวิชาการเกษตร เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการนำเข้าหรือนำผ่าน สิ่งซึ่งต้องห้าม สิ่งกักกัด และสิ่งไม่ต้องห้าม พ.ศ. 2551 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2565 ลงวันที่ 24 สิงหาคม 2565 ซึ่งจะต้องมีเอกสารประกอบการแจ้งนำเข้า ดังนี้ (1) แบบ พ.ก. 2-1 (ใบอนุญาตนำสิ่งต้องห้ามเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อการค้า) (2) หนังสือรับรองสุขอนามัยพืช (Phytosanitary Certificate) (3) แบบ พ.ก. 5 (ใบแจ้งการนำเข้าสิ่งต้องห้าม สิ่งกักกัด และสิ่งไม่ต้องห้าม) โดยดำเนินการผ่านระบบ NSW ของกรมวิชาการเกษตร

หมายเหตุ กรณีของการนำผ่าน (ผ่านแดน) ไม่ต้องขออนุญาตตามพระราชบัญญัติควบคุมยาง พ.ศ. 2542 เนื่องจากมิได้บัญญัติกรณีของการนำผ่านไว้ ทั้งนี้ ตามประกาศกรมศุลกากร ที่ 185/2564 เรื่อง พิธีการศุลกากรว่าด้วยการผ่านแดนทางอิเล็กทรอนิกส์ ลงวันที่ 1 ธันวาคม 2564 มีกฎหมายที่ควบคุมการนำเข้า อยู่ 17 ฉบับ ซึ่งไม่มีพระราชบัญญัติควบคุมยาง มีแต่พระราชบัญญัติกักพืช ประกอบกับในกรณีของการนำเข้าสินค้าบางประเภทที่มิใช่ยางสด ยางก้อน ยางเนา และชียาง ไม่อยู่ในข่ายการควบคุมของพระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ. 2507 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

3) ส่งข้อมูลใบขนสินค้าขาเข้าทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ของกรมศุลกากร

4) เมื่อเจ้าหน้าที่ศุลกากรได้รับข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์แล้ว เจ้าหน้าที่จะตรวจปล่อยและส่งมอบสินค้าให้ผู้นำเข้าเคลื่อนย้ายออกไปจากอารักขาของศุลกากรโดยไม่ต้องมีใบเคลื่อนย้าย เนื่องจากมิใช่สินค้าควบคุมตามประกาศคณะกรรมการกลางว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ เรื่อง การควบคุมการขนย้าย ที่อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. 2542

3.2.2 กรมศุลกากรได้กำหนดขั้นตอนการนำเข้าวัตถุดิบสัตว์เข้ามาในราชอาณาจักร ดังนี้

1) แจ้งการนำเข้าทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ของกรมวิชาการเกษตร ตามแบบ พ.ก. 5 (ใบแจ้งการนำเข้าสิ่งต้องห้าม สิ่งกักกัด และสิ่งไม่ต้องห้าม ตามพระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ. 2507 และที่แก้ไขเพิ่มเติม)

2) กรมวิชาการเกษตรออกใบอนุญาตตาม แบบ พ.ก. 2-1 (ใบอนุญาตนำสิ่งต้องห้ามเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อการค้า ตามพระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ. 2507 และที่แก้ไขเพิ่มเติม)

3) แจ้งการนำเข้าทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ของกรมปศุสัตว์ (กองควบคุมอาหารและยาสัตว์) ตามแบบ น.อ. 1/1 (คำขอแจ้งการนำเข้าอาหารสัตว์ที่มีใช้อาหารสัตว์ควบคุมเฉพาะ)

4) กรมปศุสัตว์ออกเอกสารรับแจ้งตามแบบ น.อ. 2/1 (เอกสารรับแจ้งการนำเข้าอาหารสัตว์)

5) ส่งข้อมูลใบขนสินค้าขาเข้าทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ของกรมศุลกากร

6) เจ้าหน้าที่ด่านกักกันสัตว์ตรวจสอบสินค้าและออกเอกสารตามแบบ ต.อ.น. (เอกสารผ่านการตรวจสอบอาหารสัตว์นำเข้า)

7) แจ้งขอขนย้ายทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ของกระทรวงพาณิชย์ ตามประกาศคณะกรรมการกลางว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ ฉบับที่ 16 พ.ศ. 2567 เรื่อง การควบคุมการขนย้ายข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และประกาศคณะกรรมการกลางว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2567 เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการในการขออนุญาต การอนุญาต แบบหนังสืออนุญาตและวิธีการขนย้ายข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ โดยต้องแนบเอกสารหลักฐาน ดังนี้ (1) ใบขนสินค้าขาเข้าของศุลกากร (2) Bill of Lading (ใบตราส่งสินค้าทางทะเล) (3) Form D (หนังสือรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า) (4) Invoice (บัญชีราคาสินค้า) (5) Packing List (รายการบรรจุภัณฑ์) (6) Phytosanitary Certificate (หนังสือรับรองสุขอนามัยพืช) (7) แบบ น.อ.2/1 (เอกสารรับแจ้งการนำเข้าอาหารสัตว์) (8) แบบ พ.ก. 5 (ใบแจ้งการนำเข้าสิ่งต้องห้าม สิ่งกีดกีด และสิ่งไม่ต้องห้าม ตามพระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ. 2507 และที่แก้ไขเพิ่มเติม) (9) แบบ พ.ก. 2-1 (ใบอนุญาตนำสิ่งต้องห้ามเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อการค้า ตามพระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ. 2507 และที่แก้ไขเพิ่มเติม) (10) Inward Cargo Manifest (บัญชีสินค้าสำหรับเรือ) (11) แบบ ต.อ.น. (เอกสารผ่านการตรวจสอบอาหารสัตว์นำเข้า)

8) เจ้าหน้าที่ศุลกากรตรวจปล่อยและส่งมอบสินค้าให้ผู้นำเข้าเคลื่อนย้ายออกไปจากอารักขาของศุลกากร

3.2.3 เพื่อให้ข้อเสนอเชิงนโยบายในการนำระบบ X-ray มาใช้แก้ปัญหาการลักลอบนำเข้ายางพาราและความล่าช้าในการตรวจปล่อยข้าวโพดเลี้ยงสัตว์สามารถดำเนินการได้จริงอย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องมีการออกแบบกลไกการขับเคลื่อนที่ครอบคลุมทั้งมิติของโครงสร้างการบริหารจัดการ บุคลากร งบประมาณ

ประการแรก ควรมีการจัดตั้งคณะทำงานบูรณาการการพัฒนาระบบ X-ray ที่ประกอบด้วยตัวแทนจากกรมศุลกากร กรมการค้าต่างประเทศ กรมปศุสัตว์ กรมวิชาการเกษตร และหน่วยงานด้านความมั่นคง โดยมีหน้าที่กำหนดแนวทางการดำเนินงานร่วมกัน ออกแบบขั้นตอนการตรวจสอบ และกำกับติดตามผลการใช้ระบบอย่างใกล้ชิด การมีคณะทำงานลักษณะนี้จะช่วยลดปัญหาการทำงานแยกส่วนและสร้างมาตรฐานกลางที่สามารถใช้ได้ในทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ประการที่สอง ต้องมีการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการใช้เครื่อง X-ray การวิเคราะห์ภาพสแกน และการบูรณาการข้อมูลร่วมกับระบบบริหารความเสี่ยง เพื่อให้เจ้าหน้าที่มีทักษะที่เพียงพอในการใช้เทคโนโลยีใหม่และสามารถลดการพึ่งพาดุลยพินิจ

ส่วนบุคคลได้ นอกจากนี้ควรมีการจัดทำคู่มือปฏิบัติงานและเกณฑ์มาตรฐานการตรวจสอบที่ชัดเจน เพื่อสร้างความคงเส้นคงวาและโปร่งใสในการบังคับใช้

ประการที่สาม ต้องดำเนินการทบทวนและปรับปรุงกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะระเบียบการตรวจสอบสินค้าและการจัดการโควตา เพื่อให้สามารถรองรับการใช้ระบบ X-ray อย่างเต็มรูปแบบ กฎเกณฑ์ใหม่ควรมุ่งเน้นการลดความซ้ำซ้อน ลดขั้นตอนการตรวจสอบที่ไม่จำเป็น และกำหนดให้ผลการตรวจจากระบบ X-ray มีสถานะเป็นหลักฐานทางกฎหมายที่ใช้ได้ทันที โดยไม่ต้องผ่านการเปิดตรวจซ้ำ

ประการที่สี่ จำเป็นต้องวางแผนงบประมาณอย่างรอบคอบ โดยคำนึงถึงค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อเครื่อง X-ray (ประมาณ 200-300 ล้านบาทต่อเครื่อง) ค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษา รวมถึงงบประมาณสำหรับการอบรมบุคลากรและการติดตามประเมินผล การจัดสรรงบประมาณควรอยู่ภายใต้กรอบแผนแม่บทด้านการพัฒนาโลจิสติกส์ของประเทศและยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เพื่อให้การลงทุนในระบบนี้มีความต่อเนื่องและสามารถคืนทุนได้ในเชิงเศรษฐกิจและสังคม

สุดท้ายนี้การนำระบบ X-ray มาใช้จะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยความพร้อมของเจ้าหน้าที่และโครงสร้างการบริหารจัดการ ทั้งในด้านบุคลากร เทคโนโลยี และฐานข้อมูล เจ้าหน้าที่ต้องสามารถทำงานร่วมกับระบบอัตโนมัติและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกจากภาพสแกนได้ ขณะเดียวกันหน่วยงานต้องมีระบบข้อมูลที่เชื่อมโยงกันเพื่อลดการทำงานซ้ำซ้อนและเพิ่มความแม่นยำในการตรวจสอบสินค้า หากมีการเตรียมความพร้อมในทุกมิตินี้ จะทำให้การขับเคลื่อนข้อเสนอเชิงนโยบายมีความเป็นไปได้สูง และส่งผลเชิงบวกต่อการป้องกันการลักลอบนำเข้าและการอำนวยความสะดวกทางการค้าอย่างแท้จริง

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กรมการค้าต่างประเทศ. หลักเกณฑ์และวิธีการอนุญาตนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์. ประกาศกรมการค้า
ต่างประเทศ. กระทรวงพาณิชย์, 2564.

กรมวิชาการเกษตร. คู่มือการตรวจสอบและรับรองพืชและผลิตภัณฑ์สำหรับการนำเข้า. กรุงเทพฯ:
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2563.

กรมศุลกากร. รายงานผลการดำเนินงานประจำปี 2563. กรุงเทพฯ: กรมศุลกากร, 2563.

กรมศุลกากร. แผนยุทธศาสตร์กรมศุลกากร พ.ศ. 2566-2570. กรุงเทพฯ: กรมศุลกากร, 2566.

กรมการค้าภายใน. รายงานสถานการณ์ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์และมาตรการบริหารจัดการ ปีการผลิต
2566/67. กระทรวงพาณิชย์, 2567.

คณิต มีปัด. การพัฒนานวัตกรรมระบบควบคุมทางศุลกากรในการตรวจสอบเคมีภัณฑ์. รายงาน
การศึกษาส่วนบุคคล หลักสูตรนักบริหารระดับสูง: ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และคุณธรรม รุ่นที่ 97.
วิทยาลัยนักบริหาร สำนักงาน ก.พ., 2566

ด้านศุลกากรระนอง. ภาพรวมการดำเนินงานของด้านศุลกากรระนอง. [ไฟล์นำเสนอ PowerPoint].
ด้านศุลกากรระนอง, 2568.

พระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร พ.ศ. 2560. ราชกิจจานุเบกษา, 134(ตอนที่ 55 ก), 2560.

พระราชบัญญัติควบคุมยาง พ.ศ. 2542. ราชกิจจานุเบกษา, 116(ตอนที่ 22 ก), 2542.

พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560. ราชกิจจานุเบกษา, 134(ตอนที่ 55 ก), 2560.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580).
กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒน์, 2566.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. กรุงเทพฯ: สำนักงาน
คณะกรรมการกฤษฎีกา, 2507.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. พระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2558. ราชกิจจา
นุเบกษา เล่ม 132 ตอนที่ 28 ก, 2558.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134
ตอนที่ 40 ก, 2560.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. สถานการณ์การผลิตและการตลาดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปีเพาะปลูก
2565/66. กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2566.

MGR Online. ร.ฟ.ท.คาดตู้สินค้าจาก "ไต้หวัน-ทลณ." พุ่ง หลังกรมศุลกาใช้เอ็กซ์เรย์คุมเข้ม. ผู้จัดการออนไลน์. 2558.

ภาษาอังกฤษ

Bamrungbutr, C. A case study of Bangkok Port, Thailand (Doctoral dissertation, Victoria University, Melbourne, Australia). Victoria University Institutional Repository, 2020.

Bigo, D. (). Security and immigration: Toward a critique of the governmentality of unease. Alternatives: Global, Local, Political 27, 1_suppl (2002), 63-92.

World Customs Organization (WCO). WCO technology conference and exhibition 2022: Driving technology innovation for customs. Brussels: WCO, 2022.

World Customs Organization. Technology: New WCO survey. World Customs Organization, 2024.

World Customs Organization. Risk Management Compendium: Guidelines for Customs Administrations. Brussels: WCO Secretariat, 2025.

ภาคผนวก

กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับกรมศุลกากร

(1) พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560

พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560 เป็นกฎหมายหลักที่ใช้กำหนดกรอบอำนาจหน้าที่ และกระบวนการทำงานของกรมศุลกากรในการควบคุม กำกับ ดูแล และตรวจสอบการนำเข้าส่งออกสินค้า รวมถึงการจัดเก็บอากรศุลกากรและการบังคับใช้มาตรการทางการค้า ทั้งในลักษณะมาตรการทางภาษี (Tariff Measures) และมาตรการที่ไม่ใช่ภาษี (Non-Tariff Measures) กฎหมายฉบับนี้กำหนดให้กรมศุลกากรมีอำนาจร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงพาณิชย์ และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในการบังคับใช้ข้อจำกัดด้านปริมาณการนำเข้าสินค้า (Import Quota) และการกำหนดเงื่อนไขการนำเข้า เพื่อคุ้มครองเศรษฐกิจภายในประเทศและรักษาสมดุลของตลาด (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2560) กฎหมายฉบับนี้ได้ปรับปรุงจากฉบับเดิมเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล และรองรับระบบศุลกากรอิเล็กทรอนิกส์ โดยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้า หอมแดงและข้าวโพด กฎหมายกำหนดให้ผู้นำเข้าต้องปฏิบัติตามขั้นตอนพิธีการศุลกากรอย่างเคร่งครัด (มาตรา 19-24) ต้องยื่นใบขนสินค้าและเอกสารประกอบต่อเจ้าพนักงานศุลกากร พร้อมทั้งเสียอากรตามพิกัดอัตราศุลกากรที่กำหนด หากเป็นสินค้าที่ต้องมีใบอนุญาต เช่น สินค้าเกษตรที่อยู่ในบัญชีควบคุมตามกฎหมายอื่น ต้องมีเอกสารรับรองการนำเข้าตามเงื่อนไข (มาตรา 243) กรณีลักลอบนำเข้าสินค้าโดยไม่ผ่านพิธีการหรือหลีกเลี่ยงการเสียอากร จะเข้าข่ายความผิดตามมาตรา 242 ซึ่งมีบทกำหนดโทษตามมาตรา 244-246 เช่น ปรับเป็นเงินหลายเท่าของอากรที่ต้องชำระ หรือริบของกลางทั้งหมด กฎหมายนี้ยังให้อำนาจเจ้าพนักงานศุลกากรในการตรวจค้น ยึดอายัด และดำเนินคดีต่อผู้ฝ่าฝืน (มาตรา 166-170) เพื่อคุ้มครองระบบเศรษฐกิจ การค้าระหว่างประเทศ และรักษาความมั่นคงของประเทศ (พระราชบัญญัติศุลกากร, 2560)

(2) พระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร พ.ศ. 2530

พระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากรเป็นกฎหมายลำดับรองที่ตราขึ้นตามพระราชบัญญัติศุลกากร เพื่อกำหนดพิกัดและอัตราอากรขาเข้าสำหรับสินค้าที่นำเข้ามาในราชอาณาจักร โดยอ้างอิงจากอนุสัญญาว่าด้วยระบบพิกัดศุลกากรฮาร์โมนิซ์ (Harmonized System: HS Code) ซึ่งเป็นมาตรฐานสากลในการจำแนกประเภทสินค้า สำหรับสินค้าประเภทยางพารา พิกัดอัตราศุลกากรกำหนดอยู่ในหมวด 40 ซึ่งครอบคลุมยางธรรมชาติ ยางสังเคราะห์ และผลิตภัณฑ์ที่ทำจากยาง เช่น ตอนที่ 40.01 สำหรับยางธรรมชาติหรือยางกูตาเปราในรูปแบบต่าง ๆ และตอนที่ 40.02 สำหรับยางสังเคราะห์หรือยางผสม โดยแต่ละรหัสพิกัดมีการกำหนดอัตราอากรขาเข้าทั่วไป (Most Favoured Nation: MFN Rate) ที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับลักษณะและการแปรรูปของยาง อัตราอากร

ดังกล่าวอาจอยู่ตั้งแต่ร้อยละ 0 สำหรับยางดิบบางประเภทที่ใช้เป็นวัตถุดิบ ไปจนถึงร้อยละ 5-10 สำหรับผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป ทั้งนี้ หากเป็นการนำเข้าภายใต้ความตกลงการค้าเสรี (Free Trade Agreement: FTA) เช่น อาเซียน-จีน หรืออาเซียน-ญี่ปุ่น อาจได้รับการยกเว้นหรือลดอัตราอากรเหลือร้อยละ 0 ตามเงื่อนไขที่กำหนด อัตราอากรในพิกัดนี้มีการปรับปรุงเป็นระยะ เพื่อให้สอดคล้องกับพันธกรณีทางการค้าระหว่างประเทศ สถานการณ์ตลาดยางพาราโลก และนโยบายสนับสนุนอุตสาหกรรมยางของประเทศ การใช้พิกัดและอัตราอากรที่ถูกต้องจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการปฏิบัติพิธีการศุลกากร เนื่องจากมีผลโดยตรงต่อการจัดเก็บภาษี การบังคับใช้มาตรการกีดกันทางการค้า การป้องกันการสำแดงเท็จหรือการสวมสิทธิถิ่นกำเนิด และการควบคุมการนำเข้าสินค้าที่มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจและเกษตรกรชาวสวนยางในประเทศ (พระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร, 2560)

(3) ประกาศกรมศุลกากรว่าด้วยการปฏิบัติพิธีการศุลกากรทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Customs)

คือ ประกาศที่กำหนดกรอบ ขั้นตอน และมาตรฐานในการดำเนินพิธีการศุลกากรผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อรองรับการปรับปรุงกระบวนการนำเข้า-ส่งออกของไทยให้สอดคล้องกับแนวทาง National Single Window (NSW) และข้อผูกพันระหว่างประเทศ เช่น พิธีสารว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation Agreement: TFA) ภายใต้องค์การการค้าโลก (WTO) โดยประกาศนี้ระบุให้ผู้ประกอบการ ผู้นำเข้า ผู้ส่งออก และตัวแทนออกของ ต้องดำเนินการยื่นใบขนสินค้า (Customs Declaration) และเอกสารประกอบ เช่น ใบกำกับสินค้า (Invoice) ใบตราส่งสินค้า (Bill of Lading) หรือใบอนุญาตนำเข้า ผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ของกรมศุลกากรทั้งหมด ซึ่งระบบจะทำการตรวจสอบข้อมูลขั้นต้น การประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment) และการจัดช่องตรวจ (Selectivity) โดยอัตโนมัติ

การใช้ e-Customs ช่วยลดขั้นตอนการยื่นเอกสารแบบกระดาษ ลดระยะเวลาการตรวจปล่อยสินค้า และเพิ่มความโปร่งใส เนื่องจากทุกธุรกรรมถูกบันทึกและสามารถตรวจสอบย้อนหลังได้ อีกทั้งยังเชื่อมโยงข้อมูลกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมการค้าต่างประเทศ กรมศุลกากร หรือด่านกักกันพืช เพื่อให้สามารถตรวจสอบใบอนุญาตและหนังสือรับรองต่าง ๆ แบบเรียลไทม์ก่อนการอนุมัติปล่อยสินค้า ซึ่งช่วยป้องกันการใช้ออกสารปลอม การสำแดงเท็จ และการลักลอบนำเข้าสินค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กรมศุลกากร, 2564)

(4) ระเบียบว่าด้วยการใช้ระบบบริหารความเสี่ยง (Risk Management)

เป็นระเบียบที่กรมศุลกากรกำหนดขึ้นเพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางในการคัดกรอง ตรวจสอบ และควบคุมการนำเข้า-ส่งออกสินค้าบนพื้นฐานของการประเมินความเสี่ยง แผนการตรวจสอบทุก

กรณี ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานขององค์การศุลกากรโลก (World Customs Organization: WCO) และข้อผูกพันในพิธีสารว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation Agreement: TFA) ภายใต้องค์การการค้าโลก ระเบียบนี้ระบุว่าการบริหารความเสี่ยงต้องใช้ข้อมูลจากหลายแหล่ง ทั้งข้อมูลจากระบบพิธีการศุลกากรอิเล็กทรอนิกส์ (e-Customs) ข้อมูลจากหน่วยงานรัฐอื่น ข้อมูลการข่าว และข้อมูลจากการตรวจสอบย้อนหลัง เพื่อวิเคราะห์โอกาสและผลกระทบของความผิด

ในเชิงปฏิบัติ ระบบบริหารความเสี่ยงจะทำการจัดระดับความเสี่ยงของใบขนสินค้าและผู้นำเข้า-ส่งออก แบ่งเป็นช่องตรวจต่าง ๆ เช่น ช่องเขียว (Green Line) สำหรับความเสี่ยงต่ำ ปลอมสินค้าโดยไม่ตรวจทางกายภาพ ช่องเหลือง (Yellow Line) สำหรับความเสี่ยงปานกลาง ต้องตรวจเอกสารเพิ่มเติม และ ช่องแดง (Red Line) สำหรับความเสี่ยงสูง ต้องตรวจสอบทั้งเอกสารและสินค้าจริง ระบบนี้ช่วยให้การจัดสรรกำลังเจ้าหน้าที่มีประสิทธิภาพ ลดภาระการตรวจสินค้าที่มีความเสี่ยงต่ำ และมุ่งเน้นไปยังกรณีที่มีโอกาสเกิดการกระทำผิดสูง เช่น การสำแดงพิกัดศุลกากร (HS Code) ไม่ถูกต้อง การปลอมถิ่นกำเนิดสินค้า การนำเข้าสินค้าที่ต้องห้ามหรือสินค้าที่อยู่ภายใต้มาตรการกีดกันทางการค้า (กรมศุลกากร, 2563)

กฎหมายและระเบียบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ปัญหาการลักลอบนำเข้ายาพารา เข้ามาในราชอาณาจักรแบบผิดกฎหมายและไม่เสียภาษี

(1) พระราชบัญญัติควบคุมยาง พุทธศักราช 2542

เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อกำหนดมาตรการในการควบคุม ดูแล และพัฒนาการผลิต การแปรรูป และการจำหน่ายยางพาราในประเทศไทย โดยมีเป้าหมายเพื่อรักษาเสถียรภาพของตลาดยาง ควบคุมคุณภาพ และป้องกันการกระทำที่อาจส่งผลเสียต่อเศรษฐกิจของประเทศ มาตรการสำคัญของพระราชบัญญัตินี้กำหนดให้มี คณะกรรมการนโยบายยาง ทำหน้าที่กำหนดนโยบาย มาตรการ และแผนงานเพื่อกำกับดูแลการผลิตและการจำหน่ายยางในประเทศและการส่งออก รวมถึงการควบคุม การนำเข้ายางจากต่างประเทศเพื่อป้องกันการกระทบต่อราคายางภายในประเทศ พระราชบัญญัตินี้ให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ออกประกาศหรือข้อกำหนด เพื่อกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับการนำเข้า-ส่งออกยาง เช่น การออกใบอนุญาตนำเข้า การกำหนดปริมาณและระยะเวลาในการนำเข้า รวมถึงมาตรการควบคุมคุณภาพของยางที่นำเข้า ทั้งนี้ เพื่อป้องกันการลักลอบนำเข้ายางราคาต่ำจากต่างประเทศมาปั่นป่วนตลาดภายในประเทศ และเพื่อรักษา มาตรฐานสินค้ายางไทยให้สอดคล้องกับข้อกำหนดสากล พระราชบัญญัตินี้ยังมีบทบัญญัติเกี่ยวกับโทษ ทางอาญาและทางปกครองสำหรับผู้ฝ่าฝืนข้อกำหนด เช่น การนำเข้ายางโดยไม่ได้รับอนุญาต การไม่ ปฏิบัติตามมาตรฐานคุณภาพ หรือการสำแดงข้อมูลเท็จ ซึ่งโทษอาญารวมถึงการปรับ การริบของกลาง

และการเพิกถอนใบอนุญาต ทั้งนี้ กฎหมายฉบับนี้มีบทบาทสำคัญในด้านการคุ้มครองเกษตรกรชาวสวนยาง รักษาเสถียรภาพของตลาด และป้องกันความเสียหายต่อเศรษฐกิจของประเทศจากความผันผวนของราคารายางในตลาดโลก (พระราชบัญญัติควบคุมยาง พ.ศ. 2542)

กฎหมายและระเบียบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ปัญหาความล่าช้าในการปฏิบัติ พิธีการศุลกากร การนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เข้ามาในราชอาณาจักรไทย

(1) พระราชบัญญัติการส่งออกป้อนอกและนำเข้าในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า พ.ศ. 2522

พระราชบัญญัติการส่งออกป้อนอกและนำเข้าในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า พ.ศ. 2522 เป็นกฎหมายที่มุ่งเน้นการกำกับดูแลการเคลื่อนย้ายสินค้าระหว่างประเทศ โดยให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ในการออกประกาศหรือระเบียบเพื่อกำหนดเงื่อนไข วิธีการ และปริมาณของการนำเข้าส่งออกสินค้าที่อาจมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2522) อำนาจตามกฎหมายนี้ครอบคลุมถึงการกำหนดโควตานำเข้าสำหรับสินค้าที่มีความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์หรือมีผลกระทบโดยตรงต่อกลุ่มผู้ผลิตในประเทศ ในกรณีของเมล็ดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ การกำหนดโควตานำเข้าโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัตินี้มีจุดประสงค์เพื่อควบคุมปริมาณสินค้าที่เข้าสู่ตลาดไทยไม่ให้เกินกว่าความต้องการใช้จริงในภาคการผลิตอาหารสัตว์ การควบคุมนี้ช่วยป้องกันการเกิดภาวะสินค้าล้นตลาด ซึ่งอาจทำให้ราคาภายในประเทศตกต่ำ และส่งผลเสียต่อรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพด นอกจากนี้ยังช่วยเสริมเสถียรภาพของตลาดเกษตรภายในประเทศ และสนับสนุนนโยบายคุ้มครองอุตสาหกรรมการผลิตภายในประเทศ (กรมการค้าต่างประเทศ, 2564)

(2) พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ. 2507

พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ. 2507 เป็นกฎหมายที่มีจุดประสงค์หลักเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคพืช ศัตรูพืช หรือวัชพืชร้ายที่อาจติดมากับพืช ผลผลิตพืช หรือเมล็ดพันธุ์ที่นำเข้ามาในราชอาณาจักร โดยกำหนดให้การนำเข้าพืชและผลผลิตพืชบางประเภทต้องได้รับการตรวจสอบควบคุม และอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ด่านตรวจพืช (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2507) ในกรณีของเมล็ดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ การใช้มาตรการโควตานำเข้าโดยอาศัยอำนาจของพระราชบัญญัตินี้ถือเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการความเสี่ยงด้านสุขอนามัยพืช (Plant Health Management) เนื่องจากการจำกัดปริมาณนำเข้าทำให้เจ้าหน้าที่สามารถตรวจสอบและควบคุมคุณภาพเมล็ดได้อย่างรอบคอบ ลดโอกาสการนำเข้าเมล็ดที่ปนเปื้อนเชื้อโรคหรือมีศัตรูพืชติดมาด้วย ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการเพาะปลูกข้าวโพดและพืชอื่น ๆ ในประเทศ มาตรการโควตาภายใต้พระราชบัญญัติกักพืชยังทำ

หน้าที่เป็นกลไกป้องกันความเสี่ยงทางชีวภาพในระดับชาติ โดยการควบคุมปริมาณสินค้านำเข้าไม่เพียงแต่ช่วยให้การตรวจสอบทำได้มีประสิทธิภาพ แต่ยังช่วยลดภาระงานของเจ้าหน้าที่ด่านตรวจพืช ทำให้สามารถให้ความสำคัญกับการตรวจสอบเชิงลึกในทุกล็อตการนำเข้า นอกจากนี้การกำหนดโควตายังสามารถปรับให้สอดคล้องกับฤดูกาลเพาะปลูกของประเทศ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการนำเข้าเมล็ดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในช่วงที่พืชผลในประเทศกำลังออกสู่ตลาด ซึ่งจะช่วยรักษาสมดุลด้านราคาและปริมาณในระบบเกษตรกรรม (กรมวิชาการเกษตร, 2563)

(3) พระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2558

พระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2558 เป็นกฎหมายที่มีเป้าหมายเพื่อกำหนดมาตรฐานและควบคุมคุณภาพของอาหารสัตว์และวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตอาหารสัตว์ รวมถึงการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการนำเข้าอาหารสัตว์และวัตถุดิบอาหารสัตว์ เพื่อให้มั่นใจว่าสินค้านั้นมีคุณภาพ ปลอดภัย และไม่เป็นอันตรายต่อสัตว์หรือผู้บริโภคในห่วงโซ่อาหาร (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2558) สำหรับเมล็ดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ซึ่งเป็นวัตถุดิบหลักของอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ กฎหมายฉบับนี้ให้อำนาจแก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์หรือหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายในการกำหนดมาตรการควบคุมปริมาณการนำเข้าในรูปแบบของโควตาเพื่อให้ปริมาณการนำเข้าเหมาะสมกับความต้องการใช้จริงในประเทศ

การกำหนดโควตานำเข้าภายใต้กฎหมายนี้มีบทบาททั้งในมิติด้านเศรษฐกิจและด้านความปลอดภัยทางอาหารสัตว์ ในด้านเศรษฐกิจ มาตรการโควตาช่วยปกป้องผลประโยชน์ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดในประเทศจากการแข่งขันกับสินค้านำเข้าที่มีราคาต่ำกว่า และช่วยรักษาระดับราคาผลผลิตภายในให้มีเสถียรภาพ ส่วนในด้านความปลอดภัย มาตรการดังกล่าวช่วยให้เจ้าหน้าที่สามารถควบคุมคุณภาพเมล็ดข้าวโพดที่นำเข้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตรวจสอบการปนเปื้อนของสารพิษ เชื้อรา หรือสารเคมีตกค้าง รวมถึงการปนเปื้อนของสิ่งแปลกปลอมที่อาจเป็นอันตรายต่อสัตว์ (กรมปศุสัตว์, 2564)

(4) ประกาศกระทรวงพาณิชย์ ที่อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติ การส่งออกนอกและการนำเข้า มาในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า พ.ศ. 2522

เป็นมาตรการควบคุมการนำเข้าและส่งออกสินค้า ที่กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขต่าง ๆ ในการนำเข้าและส่งออกสินค้า เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายและนโยบายของประเทศ สำหรับการนำเข้าข้าวโพดที่ใช้เป็นวัตถุดิบอาหารสัตว์เข้ามาในราชอาณาจักร นั้น ตามประกาศกระทรวงพาณิชย์ ว่าด้วยการนำสินค้าเข้ามาในราชอาณาจักร (ฉบับที่ 74) พ.ศ. 2533 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 (4) แห่งพระราชบัญญัติ การส่งออกนอกและการนำเข้าในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า

พ.ศ. 2522 กำหนดให้ข้าวโพดที่ใช้เป็นวัตถุดิบอาหารสัตว์ เป็นสินค้าที่ต้องเสียค่าธรรมเนียมพิเศษในการนำเข้ามาในราชอาณาจักร เพื่อประโยชน์ในการรักษาระดับราคาวัตถุดิบอาหารสัตว์ภายในประเทศ

ในแต่ละปีจะมีประกาศกำหนดมาตรการและอัตราค่าธรรมเนียมพิเศษ เช่น ประกาศที่ใช้บังคับในปี พ.ศ. 2568 คือ ประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง การนำข้าวโพดที่ใช้เป็นวัตถุดิบอาหารสัตว์เข้ามาในราชอาณาจักรตามความตกลงภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียน สำหรับปี พ.ศ. 2568 พ.ศ. 2567 ได้กำหนดให้ข้าวโพดที่ใช้เป็นวัตถุดิบอาหารสัตว์เป็นสินค้าที่ต้องมีหนังสือรับรอง เพื่อประกอบการใช้สิทธิพิเศษทางด้านภาษีศุลกากร และเพื่อความปลอดภัยต่อชีวิตหรือสุขภาพ ประกอบกับต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขต่าง ๆ เช่น กรณีผู้นำเข้าทั่วไป ต้องนำเข้าระหว่างวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2568 ถึงวันที่ 31 สิงหาคม 2568 เป็นต้น

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล

นายวรชิต เดชบรรลักษ์ณ์

ประวัติการศึกษา

- ศิลปศาสตรบัณฑิต (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

ประวัติการทำงาน

พ.ศ. 2560	นักวิชาการศุลกากร ชำนาญการพิเศษ กองสืบสวนและปราบปราม
กรมศุลกากร
พ.ศ. 2561	นักวิชาการศุลกากร ชำนาญการพิเศษ สำนักงานศุลกากรท่าเรือ
กรุงเทพ กรมศุลกากร
พ.ศ. 2563	นักวิชาการศุลกากร ชำนาญการพิเศษ สำนักงานศุลกากรกรุงเทพ
กรมศุลกากร
พ.ศ. 2563	นักวิชาการศุลกากร ชำนาญการพิเศษ ด้านศุลกากรปาดังเบซาร์
จังหวัดสงขลา
พ.ศ. 2564	นายด่านศุลกากรบูเกะตา อำเภอยะรัง จังหวัดนราธิวาส
พ.ศ. 2565	นายด่านศุลกากรช่องสะงำ อำเภอยะรัง จังหวัดศรีสะเกษ
พ.ศ. 2565	นายด่านศุลกากรปัตตานี อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี
พ.ศ. 2567-ปัจจุบัน	นายด่านศุลกากรระนอง อำเภอยะรัง จังหวัดระนอง

ตำแหน่งปัจจุบัน

นายด่านศุลกากรระนอง อำเภอยะรัง จังหวัดระนอง